Rudans'kyi, Stepan
Spivomovky abo veseli virshi

Число 33
Видавництво Книгарні Василя Гришка
в Скрентон, Па.

СПІВОМОВКИ
або
ВЕСЕЛІ ВІРШІ

СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО

Ціна 50 центів

1920
НАКЛАДОМ ВАСИЛЯ ГРИШКА,
437 North Sixth Avenue,
Scranton, Pa.

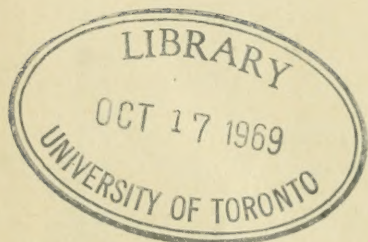
Число 33
Видавництво Книгарні Василя Гришка
в Скрентон, Па.

СПІВОМОВКИ
або
ВЕСЕЛІ ВІРШІ

СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО

1920
НАКЛАДОМ ВАСИЛЯ ГРИШКА,
439 North Sixth Avenue,
Scranton, Pa.

LIBRARY
OCT 17 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

ПЕРЕДМОВА

Помиляють ся ті, що говорять, немов то народ наш не має гумору. Нащо далеко шукати! Переглянь-мо тільки збірники наших матеріялів устних. Яке там богацтво несилуваного дотепу, який щирий гумор, який сердечний сміх! Видиш в них душу, котра любить світ і мимо злиднів рветь ся до радости житя—невмирущу українську душу. Народ, що мешкав на чудових степах перепоясаних ріками, уквітчаних лугами, умаєних садами й дібровами, народ, що стремів до веселих берегів Чорного моря, до якого сміяло ся небо, з яким грав ся вітер і моргали чарівливі зорі —той народ любив і умів сміяти ся. Алеж з другого боку розгуканими табунами налітали на нього найвсілякійші злидні; чужі і свої нівечили його фізичні і духові сили, марнували богацтво, красу і житя. Звідти той біль, що дріжить в українській пісні, звідси той сум, що тягнеть ся за нього, як сірий вечірний дим.

Сполука радости і смутку, гумору і сентименту—се одна з прикмет української літератури. Найкрасшим нашим письменникам від Сковороди до Стефаника не бракує тої прикмети. Вони і сміють ся і плачуть, і тужать і веселять ся—усмішки і сльози, се майже нероздільні други в творах наших поетів.

Але жаден з них не сміяв ся так щиро, а голосно, а дзвінко, як Степан Руданський. В жаднім гумор українського народа не знайшов такого гідного представника як в нім.

Степан Руданський, син священика, родив ся на російськім Поділю. Учив ся в Камінци Подільськім, а опісля в Петербурзї. Ставши лїкарем, переїхав на Крим до міста Ялти, де й помер 1873 року, здобувши собі славу доброго й людяного чоловіка, що радо помагав бідним, а собі не умів помочи.

Мимо злиденного житя полишив богато творів та мало з них появило ся друком за житя автора. Більшість вкрасила що-йно забутий гріб бездольного великого поета. Збірне виданє вийшло у Львові між роком 1895—1901. заходом Лукича Левицького.

Є там переводи: Іліяди. Слова о полку Ігоревім, Демона, є поеми: Мазепа, Скоропада, Полуботок, є Цар Соловій, є чудові лїричні поезії, що перейшли з піснею в народ, але найбільшою популярностю тїшать ся "Співомовки".

Так називав ся перший збірничок віршів Руданського, що появив ся з лїт 1859-1860, що вийшов у Петрополї. В 1880 видано "Співомовки" в друге в Киïві. Тепер так називаємо ті короткі віршики Руданського, засновані по найбільшій части на народних приказах та анекдотах, в яких гумор і дотеп лучить ся незвичайною артистичною мірою та з такою легкостю віршованя, як в жадного з наших поетів, крім одного Шевченка. Тому то народ наш любить "Співомовки" та читає їх дуже радо. Він бачить в них свій власний погляд на Жидів, Циганів, Ляхів, на Москалів і Нїмців, на панів і попів, в кінци на себе самого, тільки переданий так дотепно і гарно і складно, як у нїкого більше. З того боку Руданський містець, якому в світї не богато рівних.

Ми не знаємо чим любовати ся більше, чи бо-

гацтвом мотивів, чи бистрим поглядом на світ та людий, чи легким, рівним, мельодійним віршом. Як нещасливе було житє, так красні остали ся твори.

Руданський належить до тих людий, котрих не годен згадувати без жалю. Великий поет, людина добра, душа гарна, чоловік на диво роботящий, Українець, щирий, ідейний вмер на чужині без того вдоволеня, яке дає почутє гуртової роботи для народного діла і без дяки, яка від народу належить ся його найкрасшим синам.

Нехайже почитність творів хоть в части буде для Руданського відплатою за тую тяжку кривду, яку заподіяла йому невмолима судьба. *Н. Н.*

I.

НА ЦИГАНІВ

1.

Циган з хроном

Бачили очи, що купували,
їжте, хоч повилазьте. Нар. прик.

Ходить Циган, ярмаркує.
Лиш копійку має...
"А що тепер найдешевше?"
Мужика питає.

—Та хрін тепер найдешевший!—
Мужик йому каже:
За копійку цілу вязку
Сїдуха навяже!

Побіг Циган меж сїдухи,
Купив собі хрону...
Подивив ся на ярмарок,
Тай пішов до дому...

Іде собі дорогою,
Свіжий хрін смакує...
Вертить свердлом йому в носї,
А сліз не вгамує...

Втирав, втирав Циган очи,
Далї й не втирає...
Сїв під мостом і скривив ся,
Їсть та примовляє:

"Плачте, плачте, дурні очи!
Щоб повилїзали!...
Бачили-ж ви препогані,
Що то купували!..."   (1858).

2.

Місяцю, місяцю! Світиш, а не грієш, даремне у Бога хлїб їси.—Нар. прик.

Нічка тиха, місяць світить,
А мороз крепить...
Циган сина до місяця
Лицем становить...

"Оттак, сину мій, Романе!
Оттак, дурню, стій!...
Та з пазухи вийми руки,
До місяця грій!...

Стоїть бідне Циганятко,
Холод камінить...
А старий пішов до хати
Людий туманить...

Витуманив кусок сала,
Хлїба бохонець;
Вийшов з хати та до сина—
Син, як камінець...

"Ой місяцю, Циган каже,
Жаль твої краси!
Ти лиш світиш, а не грієш—
Дармо хлїб їси!..." (1858)

3.

Вмілисьте, кумцю, варити, не вміли давати.—Нар. прик.

Пішов Циган на толоку
До сусїда зраня;
Та в сусїда без обіда
Косив до смерканя.

Ізнеміг ся сїромаха,
Косить і не косить...
Аж під вечір пан господар
Вечеряти просить...

Іде Циган вечеряти
Та слину ковтає...
Садовить ся на покутї,
Пояс розпускає...

Садовить ся на покутї,
Випив пів бляшанки,
Та як муха до патоки
Припав до маслянки...

Припав Циган до маслянки,
Яндилу кінчає...
Аж тут кума вареники
З печі висуває...

Схаменув ся бідний Циган,
Та вже не поможе!...
Із'їв кілька вареників,
А більше не може.

А тут іще й вареників,
З стола не приняли,
Як порося печенеє
До хрону подали...

Подивив ся бідний Циган,
Тай став примовляти:
"Вміли, кумцю, ви варити,
Не вміли давати!..." (1858).

4.

Без язика коняка

Вивів Циган на ярмарок
Коня продавати...

Посходились ярмаркові
Стали оглядати...

Оглядають, кінь як сокіл
І ґанчу не має!
А сам Циган кругом ходить,
Та все промовляє:

"Що конина, то конина!
А щоб язик мала,
То вонаб вам, люди добрі,
Всю правду сказала!"

Купив якийсь ту конину,
Дома оглядає...
Аж конина його справді
Язика не має... (1858).

5.

Циганський похорон

У Цигана вмерла мати,
Нічого діяти!
Іде Циган до батюшки,
Просить поховати...

—А як хочеш поховати?
Може по циганській?—
Ні, батюшка, прошу таки
Вже по християнській!"

—То то буде рублїв десять
Тебе коштувати!—
"О, нічого то, панотче!"
В нас дорожча мати!"

Поховав піп Циганиху,
За гроші питає...

Аж тут йому сороківку
Циган витягає...

—Сороківку? піп питає...
А то-ж твоя мати!
А тиж за ню рублїв десять
Обіцяв ся дати!

"Рублїв десять!"...—Циган каже
За трупа гнилого!
Та вона не варта була
І живою того!..." (1858).

6.

Циган в огірках

Сидить Циган на городї
Темненької ночки;
До блискавки вибирає
Чужі огірочки...

Та все собі промовляє:
"Блисни, Боже, блисни!..."
А господар його з заду
Як вилами свисне...

—А сто бісів в твого батька
Та у твої груди!...
Розкрадати мою працю!...
А що тепер буде?...

"Ой батечку, голубчику!
Чинїте, як знайте!
Тільки прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте!..."

—Оже-ж кину! "Бійтесь Бога!"
—Кину, бісів сину!
Підняв Цигана на руки,
Тай через пліт кинув.

Підійняв ся вражий Циган,
Та як зарегоче:
“Мінї того й бракувало:
Добраніч, панотче!” (1858).

7.

Лев і пролев

Іде Циган по діброві
(Десь лихо носило...)
При нїм пара вареників,
Люлька та кресило...

Чорний, темний, як та хмара,
По лїсї блукає...
Іде помалу, курить люльку...
Аж лев вибігає...

Вибігає, став, питає:
“Хто ти, чорний враже?”
—Скажи перше, хто ти, враже?
Циган йому каже.

Стрепенув звір головою
“Я лев”—промовляє!...
—Ти лев собі, а я пролев!
Циган одвічає...

“Ходїм битись! лев говорить.
—Та ходїмо, враже!
Тільки я ще не обідав—
Циган йому каже...

—Як даси що попоїсти,
Трохи підкрепитись,
Тодї піду я з тобою
В чисте поле битись!

“Та нічого, лев говорить,
З тобою робити!
Мушу тобі на закуску
Хоч телицю вбити!...

І кинув ся межи стадо,
Телицю вбиває...
Пазурами шабатує,
Шкуру іздирає...

Оббілував як годить ся,
Сїв коло телицї;
А Цигану дає шкуру
І шле до криницї...

—Біжи, каже, до криницї,
Та не забавляй ся!
Як набереш води повну,
Бігцем повертай ся!...

Пішов Циган; тай криницю
Навкруги копає...
Лев приходить. “Що ти робиш?”
Цигана питає...

—Та же бачиш що я роблю!
Криницю копаю!
Що я тобі шкурлатами
Все черпати маю!

Принесу тобі криницю,
Тай роби, що знаєш!...”
“Ну, небоже, лев подумав,
Добру силу маєш!...”

І нагнув ся сам за шкуру,
Води набирає...
А Цигана за дровами
У лїс посилає...

Пішов Циган, дере лико,
Дуб до дуба вяже...
Лев приходить, подивив ся:
"Що ти робиш?"—каже.

—Та же бачиш, що дубину
До купи збираю...
Оттак возьму усю разом,
Тай повириваю!...

Подивив ся лев на него,
Махнув головою...
"Отсе думає, на лихо
Здибав ся з бідою!..."

Бере його до телиці
Живо відсилає...
А сам дуба молодого
При землї ламає.

Зломав дуба молодого,
На крижі крижує...
Тай сердечний нагадав ся,
Що вогню бракує...

Приніс дрова, тай гадає,
Де вогню узяти...
Але Циган йому каже:
—А що, леве брате?

Вдарим в камінь пазурами!
Хто вогню добуде,
То той у нас і без бійки
Найсильнїщий буде?

Ідуть вони до каміня,
Разом поставали,
Як ударив лев у камінь—
Кохтї позлїзали...

Заревів лев, підняв лапи,
Лапи обюшило:
А наш пролев добуває
Губку та кресило...

Як ударив—скала ціла
В іскрах загоріла
І до разу суха губка
Димом задиміла...

Ідуть вони до телиці,
Вогонь розкладають;
Розбатовують телицю,
Стегна запікають.

Запікають товсті стегна,
Обід спорядили...
Спорядили обід сутий,
На двох розділили...

Посїдали і балюють...
Лев аж припадає...
А що Циган вже й наїв ся,—
Решту розкидає.

А за ним голодні птахи
Купами літають...
Що розкине вражий Циган,
Мигом поїдають...

Лев поглянув—його пролев
Вже й кісток не має...
Лежить собі проти сонця,
Живіт вигріває....

"А що, брате, будем битись?"
До Цигана каже...
—Та вже-ж битись. не миритись,
Але чекай, враже!

Возьми перше, стисни камінь—
Як води добудеш,
То тоді ти і без бійки
Найсильнійший будеш!

Бере камінь лев у лапи,
Потряс головою...
Як потисне... камінь тріснув,
Сиплеть ся мукою...

—Видиш, враже, Циган каже,
Й води не добудеш...
Та як же-ж ти ізо мною
Бороти ся будеш?

Оттак тисни, як я тисну!
Циган промовляє.
Та руками вареника
Що сили стискає...

Заюшила сироватка...
Видиш, Циган каже,
Що вас двайцять таких левів
Того не докаже!

Та ще лучше вареника
Перед левом тисне!
Тепер, каже, бісів леве,
Хто з нас лучше свисне?...

Підійняв ся лев могучий,
Як на лапи стане...
Та як зареве, як клясне!
Аж волося вяне!...

—Тепер я, вже Циган каже,
Тільки не диви ся
А то й очи повилазять
І сам повалиш ся!

Лев нагнув ся, сплющив очи,
Стоїть, ані писне...
А тут Циган ломакою
Як під вуха свисне...

Зашуміло, загуділо,
Задзеленькотіло...
І в очах стома свічками
Запалахкотіло...

“Не чорти-ж мінї надали
З тобою счепитись...
Нї, небоже, що вже хочеш,
А не буду битись!...”

—Е, боїш ся, бісів леве!
Циган став казати,—
Неси, враже, шкуру гроший
До моєї хати...

Тодї тільки я з тобою
Миром помиру ся...
Як не хочеш, то я зараз
Із тобою бю ся!...

Став, подумав лев могучий;
Нїчого діяти!
Коли хоче біда гроший,
То тра біді дати...

Бере шкуру, йде за грішми,
Повну набирає...
Несе її за Циганом,
Аж чоло впріває...

Привів Циган його в кузню
Межи Циганята...
—Скидай, каже, леве шкуру,
Оце моя хата!...

Лев скидає йому шкуру,
Кузню оглядає...
Аж Циганя із під вугля
Штабу витягає...

Розпалилась тая штаба,
Світить і білїє,
Розкидає з себе іскри...
Жаром червонїє...

Поглядає лев на штабу—
"Що то, каже, брате?"
—А попробуй. Циган каже,
То сам будеш знати!

Як вхватив ся лев за штабу—
Боже, твоя воля!
Завертїв ся, замотав ся,
Та кулею в поле!...

"Нехай же їм сто чортяків!
Каже коло лїса...
Щоби трошки ще потримав,
Тоб згорів до біса..." (1858).

8.

Циганська смерть

Розказував Циган раз
За смерть свого сина:
"Ще нїхто так не вмирав,
Як моя дитина.

Тільки що вже смерть прийшла,
А він на всю хату:
—"Тату! тату! закричав,
Люльки! каже, тату!

Приніс йому таки сам,
А синок небога
Тільки раз собі пакнув,
Тай пішов до Бога!" (1860).

9.

Циган пасічник

Раз багаті хазяї
Цигана приймали
І тут йому на біду
Щільник меду дали.

Розсмакував бісів син,
Та все було ходить,
Стане було під вікном
Та "меду" й заводить.

Що не знали хазяї
Ніяк відігнати,
Ото його до джмелів
Здумали післати.

Питаєть ся сам хазяй:
"Хочеш меду, враже?"
—Чом не хочу, тату мій,
Хочу,—Циган каже.

"То візьми-ж собі дупло
З медом і пчолами."
Циган його ухватив
Руками й ногами.

—А де-ж, тату, то дупло?...
"От там серед ліса.
Гляди-ж, мухи не дрочи,
Та не згадуй біса!"

Побіг Циган, такий рад,
Що мед буде їсти.
Серед ліса стоїть дуб—
Давай по нім лізти.

Прилїзає до дупла,
Мостить ся небора,
А в дуплї джмелї, джмелї
Ґудуть, аж говорять.

Тілько руку до дупла—
Вони й забренїли
І як чорнеє рядно
Цигана обсїли.

І шпиґнув його іден—
Господь, каже, з вами!
Шпиґнув другий—та піди-ж
До божої мами!

Далї кілька вже ураз
Цигана кусає—
“Та ідіть бо до святих!”
Циган промовляє.

Далї видить неборак,
Що вже пухне й губа—
“Тепер, каже, к чорту йдіть!”
Та шелеп із дуба! (1860).

10.

Циганський хрест

Стоїть Циган на снїгу,
Мужик проїжджає—
“Чи не хочеш ти хреста?”
Мужика питає.

—“Чом не хочу?—каже той.
“То дай десять гроший,
Будеш мати такий хрест
Хороший, хороший!”

Дав десятника мужик,
А Циган на штуки:
Гугуп навзнаки у сніг
І розкинув руки.

І легенько устає,
Устав тай регоче:
“Ото, каже, тобі хрест
На снігу, панотче!” (1860).

II.

НА НїМЦїВ

11.

Води!

Одягнув ся Німець паном,
Та гроший немає.
Ходить бідний по Варшаві
З голоду вмлїває.

Ходить, свище... далї чує—
Десь музики грають
Німець ближче, поглядає—
Аж пани гуляють.

“Зайду, каже, подвилю ся!”
Входить до покою;
Але тілько бідний Німець
За поріг ногою.—

Його в танець і втягнули...
Що робити з горя?
Хоч голоден, як собака,—
Танцює небора.

Протанцював разів кілька—
Нема відпочинку:
То та піде Німця просить
То та на годинку...

Ізнеміг ся бідний Німець,
Підкосились ноги;
Та як раптом повернув ся—
Гугуп до підлоги.

Засміялись пани зразу,
Разом заплескали,
Далї бачать, що не жарти:
Води!—закричали.

Але Німець із підлоги:
"Nie trzeba! Nie trzeba!
Nie trzeba mnie, каже, wody,
A kawałek chleba!" (1860).

12.

Зелений пес

Зайшов Німець раз на баль.
З панною сїдає,
Мовчить, мовчить, далї враз
Сусїдку питає;

"Чи зелений коли пес
Панї не здибала?"
—"Та нї, каже, або що?"
Німця запитала.

“Та нічого, каже той,
Я так лиш питав ся,
Бо з зеленим пані, псом
І я не здибав ся!”

13.

Prosie się

Розгуляв ся собі Німець,
Давай їсти, пити,
Далї слугу закликує,
Свиню каже вбити.
А свиня лиш поросилась,
Жаль було творіння,
Слуга й каже: “Шкода, панє!
Бо просє сєн сьвіня!”
Але Німець підхопив ся,
Надув ся як рабець:
—Цо то, каже, же сєн просє?
Жеби плакал, забіць! (1860).

14.

Рак

Забажав раз Німець рака—
Не вміє назвати,
Закликає хрестянина,
Давай мудрувати:
“Вгадай, каже, што мой хочет?
—Та нї, не вгадаю!
“Нога многа, уса довга..
Снаєш?”—Нї, не знаю.
“Как не снаєш? сам он малий,
Кафтан на ньом расний,
Как не сварен—кафтан шорний
А как сварен—красний...

"А што, каже, угадаєш?"
—Та ні, не попаду!
"Та у нього шийка шльоп-шльоп.
А перед із заду!..."

—Чи не рака?—"Рака, рака!"
—Бодай же вас, пане!
Найшли-ж ви у наших раків
Німецькі каптани! (1860).

III.

ПРО ЖИДІВ

15.

Фурманка з Жидами

Возив когось сам господар,
Назад повертав ся,
Тай на своє гірке лихо
З Жидами наняв ся...

Насідало препоганих
Повнісінька фура:
Сруль і Лейба, Мошко, Берко
І товстая Сура!...

Коням тяжко, йому гірко!
Тільки й ласки в Бога,
Що конята не голодні
Та суха дорога...

Їдуть вони їдні сутки,—
Оброку не стало!...
Їдуть другі—вже дорогу
Дощем зопсувало!

Тут і гори наступили,
Ледви йдуть конята...
Зліз господар, підпихає,
Сидять Жидинята!...

Стали коні під горою!...
Ані суди, Боже!
Вже й ні батіг, ні підмога,
Ніщо не поможе!...

А Жиди собі байдуже,
До Сури ґерґочуть,
Та з бідного хрестянина
Сміють ся, регочуть!...

Але їде Запорожець,
Їде й розважає:
Та у мене Жидова та
Живо позлїзає!..."

Вдарив коня нагайкою,
З возом порівнав ся:
"Як ся маєш, вражий сину?"
Сердито озвав ся...

"Памятаєш, як я хлопцем
Возив орендарів,
А ти моїх орендарів
Нагайкою спарив!...

Ото-ж тобі, бісів сину!"
Козак примовляє,
Та все Жидів через плечі
Нагайкою крає!

Скочив Лейба, скочив Мошко
І товстая Сура,
Скочив Сруль і грубий Берко,
Полекшала фура!...

Зворушили ся конятя,
Пішли помаленьку!
"Дай же, Боже, здоровлячко
Тобі, козаченьку!..."

"Дай же, Боже, здоровлячко,
Що-сь звів Жидовину,
А то була-б замучила
Мене й худобину!... (1858).

16.

Рабін і Запорожець

Читав рабін свої книги
Двацять і сім років
Перечитав всїх талмудів
І усїх пророків...

Читав двайцять і сїм років,
Нї з ким анї слова!
З ним не сміла говорити
Й сама рабінова.

І чи то він свою мову
За той час забув ся,
Чи з великої науки
З розуму хибнув ся?

А як вийшов уже на світ
Жидову учити,
Він зачав уже на мигах
З нею говорити!...

Чудують ся, дивують ся
Жиди бородаті,—
І давай по цїлім світї
Гонців розсилати!

Ганяють ся гонці всюди,
Мудрих зволїкають;
Та щось мови його й мудрі
Не дуже втинають.

Але їде Запорожець,
Тай почав питати:
"А що у вас, Жиденята,
Доброго чувати?...

Жиди й кажуть козакови:
"Таке й таке дїло!...
—Ет! дурні ви, Жиденята!"
Козак каже сміло.

—А скажіть-но, каже, тому
Величному пану,
Що я із ним хоть і зараз
До розмови стану!...—

Пішли Жиди до рабіна,
Разом повклякали!..
Доторкнулись його капців,
З страхом запитали

Чи зволить він козакови
Мовити з собою?...
Рабін тілько подивив ся,
Махнув бородою...

І вернулись Жиденята
Козака просити,
Щоби козак із рабіном
Ішов говорити...

Прийшов козак, поклонив ся,
Рабіна витає...
Але рабін встає з крісла
Палець наставляє...

Наставляє, біс то знає,
Чого рабін хоче!
Але козак йому сунув
Аж два перед очи!...

Кивнув рабін головою,
Махнув бородою;
Показує йому в гору
Правою рукою!...

—Він у гору! Тра до низу—
Козак розважає,
Та нагнув ся і рукою
В землю утикає!...

Махнув рабін головою,
Подивив ся всюди,
І складає собі руки
На охрест на груди!...

Тоді козак приступив ся—
Як заїде в пику!
Ціле місто зворухнулось
З галасу та крику!...

Але рабін знов спокійно
Махнув бородою!
Поклонив ся козакови,
Пішов з жидовою.

Приступили Жиденята,
Рабіна питали:
"Що пан рабін з Запорожцем
Розмовляти мали?"—

І сїв рабін коло школи
Тай став говорити:
"Я питав ся, хто-б тебе мав
Такий сотворити?...

А він мало так казати:
Що питати много?—
Той мав мене сотворити,
Хто тебе самого!...

О, ґерехт! Що правда, правда!
А ще став питати:
Хто-б то був, що мав над нами
Небо збудувати.

А воно пак так розумно
Мінї відказало:
Той і небо, хто і землю
Сотворити мало!

Я ще став йому казати,
Що Бог не гнївливий,
А воно мінї сказало,
Що і справедливий!...

Підступили й наші люди,
Козака питали:
А що то він із рабіном
Розмовляти мали...

А що-ж, люди? Та Жид Жидом,
Я лиш показав ся,
А він пальцем вже до ока
Мінї добирав ся...

То мене-то не схитрити,
Знаю, чого хоче;
Та йому аж два козацьких,
Сунув перед очи!...

Бачить рабін, не злякає!
Повішаю! каже;
А я тебе, йому кажу,
Закопаю, враже!

А він каже: звяжу руки!
Чи чули огиду?...
А я його за то в пику:
Брешеш, вражий Жиду! (1858)

17.

Бородатий Хусит

На підсїні в малій хатї
Сидить старий хусит,
В опівночі над талмудом
Бородою трусить.

І як рабін зачитав ся,
Читає, читає!...
А з підсїня Запорожець
В вікно заглядає...

Заглядає та гадає,
Чим би поживитись;
Але в Жида всюди голо,
Куди подивитись.

Тільки сам він бородатий,
Борода до пупа,
Та книжок його жидівських
Кругом цїла купа.

Замишляє Запорожець
Жида підголити,
І що раз—то голоснїйше
Почав говорити:

"Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той нїколи великого
Розуму не має!"

Чує хусит бородатий,
Перестав читати...
Аж тут йому голоснійше
Хтось почав казати:

"Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!"

Подивив ся Жид на себе,
Бородою трусить:
"Гирсти? як-то? то я дурень?
Дурень—старий хусит?..."

І до свічки бородою!...
Спалив половину...
Але знов він чує голос
В ту-ж саму годину...

Знов борода над свічкою
Запалахкотіла,
І в мінуті счезла з димом
До самого тіла!...

Засміяв ся Запорожець,
Пішов собі спати...
Але хусит сидить бідний
Тай став розважати:

"Правду воно говорило,
Правду пак казало,
Бо й я з своїм бородою
Розуму не мало!

Борода такого мати,
Так його любити...
І над свічкою, на тим свічком
До губа спалити!...

Ай, веймір! що Сура скаже?
Що всї люди скажуть?....
О то дурень старий хусит!
Ще й з руком покажуть...”

18.

Що то мати, що то діти

Ходить Жидок по ярмарку
Поміже возами,
Надибає чоловіка—
Стоїть з гарбузами...

Жидок з роду ще не бачив:
“А що то?”—питає.
—А щож? Яйця кобилячі!
Той відповідає...

“Як то? гирсти? з того яйцю
Малий коник буде?...”
—А ти-ж думав, що лошата
Звідки беруть люди?

Знесе яйце худобина,
Хрестянин збірає,
Та як квочка на ті яйця
Сїдалом сїдає!...

“А ну, ну, Іванцю серце!...
А що тобі дати,
Щоб ти мінї з того яйцю
Зробив лошеняти?”

—Та за теє, що висижу,
Буду їсти й пити...
А за яйця уже, Жидку,
Треба заплатити!...

"А по чомуж в тебе яйця?"
—Не знаєш по чому?
По карбованцеви кожде.
Ще й по золотому!...

Заплатив Жидок за яйця.
Везе до коршомки...
Поскладав їх коло груби,
Постелив соломки...

Садовить на них Івана...
Дає їсти й пити...
А сам хирний переходить
В другу коршму жити...

Сидить мужик у коршомці,
Грошенята має,
Спить кохано на соломі,
Їсть та попиває...

Пересидів цілу зиму,
Далї що робити?...
Утїкти-б то... та як зловлять,
Будуть вельми бити...

Думав, думав, тай роздумав:
Перетер соломку,
Та розмахав з нею губку,
Підпалив коршомку...

Горить коршма в опівночі!
Мужик вибігає...
Та бігає наоколо.
Як мати ридає...

Позбігались орендарі...
Де вже погасити?
А Іван тут коло коршми
Давай голосити:

—Яйця-ж мої, любі, милї!...
А я-ж ваша мати!...
А я-ж думав, що потїху
Буду із вас мати!...

А я-ж думав, що підмога
Мінї із вас буде!...
А я-ж думав, мої діти,
Що з вас будуть люде!...

І промовив з подивлїнням
Жидок бородатий:
"Що-то діти, що-то діти!
А що-то їх мати!... (1858).

19.

Штукою зайшов

Росхитав ся Жид на сабаш.
Бородою має...
Не своїми голосами
"Тефилїт" читає...

Коло нього стоїть мовчки
Його жінка гожа...
Але входить до коршомки
Козак з Запорожжя...

—Як ся маєш, вражий сину,
Жиде бородатий,
А чи маєш вина, меду,
Горівки продати?

Не говорить нехрещений,
Борухи співає...
Тільки Сура обернулась,
Тай одповідає...

"На що тобі мого мошку
Даремне питати!
Він молить ся, він не буде
Нічого казати!...

—Як не буде, аже-ж буде!
"Ні, таки не буде!"
—Кажу-ж тобі, що він буде!
Уважайте, люде!...

—Маєш, Жидку, мед-горівку?...
Не одповідає.
Козак підняв гарапника
Та як Мошка вкрає...

"Маю, маю, крикнув Мошко,
І мед і горівка!..."
А що? бачиш, що говорить...
Бісова жидівка!...

"Ей, козаче!... Ще ніколи
Не бувало того...
Але ти вже отсе штуком
Підійшов під нього!..." (1858).

20.

Сам поїду

Як заслабне було Жид
І рабіна просить,
Рабін тільки зза дверий
Палицю виносить.

Тай пахолка свого шле
З нею до слабого...
От пахолок курував
Жида не їдного.

Аж раз йому довелось
Слабу курувати.
От нахолюк і прийшов,
Щоб палицю взяти.

А той каже: "Хто слабий,
Чи Жид, чи Жидівка?"
—Не Жид, каже, а їдна
Молода Жидівка.

Рабін живо із стільця,
Палиці й ні сліду!
"Живо коні у біда!
Сам, каже, поїду!"

21.

Подорож до Єрусалима

Межи нашими Жидами
Поголос пустив ся,
Що нібн то в Русалимі
Месіяш родив ся...

І зібрало ся аж десять
Грубих бородатих...
Грубих десять арендарів,
А самих богатих...

І зібрались в Єрусалим...
Скринку гроший взяли,
В проводатарі для себе
Чумака наняли...

Дають йому свою скриньку
І в перед пускають,
А за ним самі поважно
В похід виступають...

Ідуть, сопуть арендарі...
Жаден ні словечка...
Аж ось в ночі забіліла
Перед ними гречка.

"Чи бачите,—чумак каже,
Як біліє море?"
А Жиди всі—"Вей мір, вей мір!...
Лихо нам на горе!..."

"Яке лихо—чумак каже,
Підіймайте поли!
Ви пройдете через море
Нібп через поле!...

Лиш за мною як у око!
А то буде й амінь!...
В саму прірву, аж до біса,
Підете, як камінь!"

Захиталась під ногами,
Зарошала гречка...
Ідуть Жиди, аж трясуть ся,
Жаден ні словечка!...

Вийшли з гречки арендарі,
Аж і ліс видати...
Ідуть вони аж до ліса,
Стають ночувати.

Поставали Жиди на ніч,
Став іден ходити—
Чи деякий не згубив ся,
Хоче полічити...

Ходить, ходить Жидів лічить—
Тілько девять має...
А себе самого дурень
То і забуває...

Становить ся сам у лаву,
Другий виступає...
Лічить, лічить. не долічить
І все девять має...

Всї лічили... але жаден
Дурень бородатий
Не згадає, не зміркує,
Що він сам десятий...

Не зміркують арендарі...
Нїчого робити—
Ідуть вони до Івана,
Просять полїчити...

Полїчив він, втихомирив...
Пора-б спочивати...
"А що, мої арендарі,
Де будете спати?"

—"Так. Иванцю, положи нас,
Щоб вовк не почуло,
Щоб всї були в серединї,
А з краю не було!"

"Добре, каже, арендарі!
Я вже й місце маю!
Як уложу, то не буде
Нї жадного з краю!..."

А там саме на полянї
Груша зогнивала,
А під нею прездорова
Комашня стояла...

Іде чумак до комахів
Із орендарями,
Розкладає на около
Жидів головами...

"Та глядіть же,—промовляє,
Лежіть, Жиди, тихо!
А то послї почуєте,
Яке буде лихо!

Пішов і сам постелив ся
Під зеленим дубом
І заснув собі до раня
Кохано та любо!...

А тим часом арендарів
Обсїли комахи...
Гризуть, їдять на всї боки.—
Мовчать сїромахи...

Гризли, гризли на всї боки
З вечіра до раня;
Нагризли ся собі в волю
Та до вподобаня...

Пробудив ся чумак рано.
Жидів оглядає...
"А що? добре було спати?"
Жидову питає....

—"Ай, Іванцю, що тут було?
Яке було лихо?...
Але ми, Іванцю, серце,
Всї лежали тихо!..."

"Тілько й щастя, арендарі,
Що тихо лежали,
А то булиб вас до лиха
Всїх позаїдали...

Уставайте-ж, арендарі,
Та молїть ся Богу!
Роса впала, зійшло сонце—
Пора у дорогу!..."

Повставали арендарі,
Богу помолились
І снїдати не снїдали,
В дорогу пустились...

Ідуть вони за Іваном
В лихую годину!...
Через нетрі, через пущі,
Та через тернину...

І де вже їх не носила
Нечистая сила!
А все таки серед лїса
Нічка захопила.

Смерклось добре. Стало темно.
Треба ночувати!
"А що, мої арендарі,
Де будете спати?..."

—"Іваночку, голубчику!
Кажуть Жиди грубі,—
Сеї нічки ми вже хочем
Ночувать на дубі!"

Лїзуть грубі арендарі
На верх дуба спати...
Ще й говорять чумакови
Гиляки обтяти...

А чумак обтяв гиляки
Ще й кацця їдному...
Узяв собі скриньку з грішми
Тай пішов до дому...

Зійшло сонце понад лїсом—
Жиди не злїзають...
Як ворони на гиляках
Чумака чекають.

Просиділи до полудня,
Все Івана ждали...
Але його нема й духу,
Поминай як звали!

Починають арендарі
Самі міркувати,
Як їм грубим арендарям
З дуба позлїзати...

Присудили, щоби Лейба
За гилля вчепив ся,
Щоби Лейбі грубий Мошко
За ноги вхопив ся...

Щоб за Мошка взяв ся Гершко,
Щоб за Гершка Хаїм...
—"Як вчепим ся кажуть, разом,
То всї позлїзаєм..."

Бере Лейба за гиляку,
Що сили вчепив ся,
По нїм злазить грубий Мошко,
За нього вхопив ся.

По Мошкови злазить Гершко
І його хватає...
По них решта арендарів
Повзає, злїзає.

Кричить Лейба, репетує—
Не може тримати...
Але йому Мошко радить
Руки поплювати...

—"Поплюй руки, поплюй руки!"
Жиди бормотїли,
Але Лейба ще не плюнув,
Як всї полетїли!...

Щось з годину арендарі
Покотом лежали!
Прочумались, як з похмілля—
Ледве повставали...

Повставали арендарі...
Всї були хороші—
І без хлїба й без одежі
Та ще і без гроший...

Беруть вони, за Мойсея
Лейбу обирають...
І холодні і голодні
В похід виступають...

Вийшли якось з того лїса;
Ба й село видати!
—"Гей панове! кричить Мошко,
Ходїм рабувати!...

А в селї людий не було—
Всї пішли на поле...
Як забрались наші Жиди—
Боже, твоя воля!...

Де цибуля яка була,
Яка редька була,—
Від голодних арендарів
Жадна не минула...

От під'їли арендарі,
Село покидають!...
За Лейбою знов по парі
В похід виступають...

Пішли собі через поле,
Ідуть день і нічку;
Аж приходять перед світом
Над глибоку річку...

Зажурились арендарі.
Маючи пригоду...
Але Лейба десь наглянув
Липову колоду...

Біжить живо до колоди,
На неї сідає...
Та до себе арендарів
Решту закликає.

Каже себе на колоді
В гору підійняти
І до неї поясами
Ноги привязати...

"Треба каже, до колоди
Добре пригорнутись
Щоб часами серед річки
В воду не схибнутись..."

Привязали Жиди Лейбу,
Підняли колоду,
Перенесли аж до річки,
Пустили на воду...

Пливе Лейба через річку,
Тай бжоли жахнув ся,
Та у воду головою
Так і повернув ся...

І не стало уже Лейби,
Тілько видно пяти!
І почали арендарі
З дивом розважати:

"Ото дурень, грубий Лейба!
Ото дурень хусит!
Так далеко до берега,
А він ноги сушить!"...

(1857).

22.

Оливо не вадить

Утїкало два Жиди
Колись за границю.
Надибали на степу
Набиту рушницю.

Надибали, підняли,
Стали тай ґерґочуть,
Далї крикнули "ґерехт!"
І стріляти хочуть.

Та стріляти не біда,
Але як стріляти?
Не зміркує бідний Сруль,
Звідки що почати.

Далї пейса підкрутив,
"Тепер, каже, бухну!
Ти в бухили, Лейбо, дуй!
Я рухили рухну!"

Не перечить грубий Жид—
Руру надуває,
А тим часом жвавий Сруль
Курок відтягає.

Далї рухнув за язик—
Бухнула рушниця,
Пішля куля Лейбі в рот,
Грубий Жид валить ся.

А Сруль йому на відхід
Добру раду радить:
"Виплюй! виплюй! все кричить,
Оливо не вадить!" (1860).

23.

Жидівська дитина

Сидить мале жиденя.
Головкою має.
А жидівка молода
Тілько розважає.
  "Що то діти в мужиків,
  То й погані очи!
  Все руками хап та хап!
  Так красти і хоче!...
А у нас собі сидить.
Головкою має—
Воно думає собі,
Як прожити має".

24.

Горобці

Стоїть руде жиденя
У чорній ярмурці,
Під пахвою "алеф-бет"
В новій шабатурці.
  І "цицили" аж до пят,
  Пейсики нівроку!
  Стоїть, дивить ся собі
  На школу високу.
А на школї горобцїв
То стилої мами.
Так і вють ся понад дах
Цїлими мірками.
  Надивилось жиденя...
  Аж рабін лучив ся:
  "А куди, питає, так,
  Хасю, задивив ся?"

Я дивлю ся, каже той,
На той бідний птиця,
Де то дінеть ся воно,
Як школа спалить ся?" (1860.)

25.

Голодний Жид

Не богато арендарі
В сабаш наварили,
Тай на лихо убогого
Їсти запросили.
А убогий ще й голодний
На них не вважає,
Як припав ся гателити,
Як у торбу пхає.
Тай і нї вже як від миски
Біду відірвати,—
Ото його задумують
Денещо питати.
"Чи маєш ти, кажуть, батька?"
А той каже:—Маю!
Їсть і каже: батька маю
І ще й маму маю! (1860).

26.

Пан Чехович

Лежить дідич у дворі,
Нема що робити—
Закликає Жидюка,
Давай з нього кпити.
Покепкував, кілько хтїв
В волю насміяв ся,
В волю бідного Жидка
За пейси намняв ся.

Ще й на тому не кінець,
Не хоче пускати
І ще каже в його честь
Пісню заспівати.

А той дідич якось так
Пан Чехович звав ся.
Хитрив Жидок, мудрував,
Тай домудрував ся.

І край столу дідич став,
Живіт гарбузою!...
Край порога йому Жид
Заспівав козою:

"Pan welmożny Czechowicz!
Żona jego Czechowicz!
Dzeci jego Czechowicz!
Bo on sam jest Czechowicz!" (1860.)

27.

PCHŁA

По Жидови лазить воша.
"Co to?"—пан питає.
—"A cóż, panie? ta to pchła!"
Мошко відвічає.

"Czegoż ona biała tak?"
—"Bo ją żona prała!"
"Czegoż ona płaska tak?"
—"Na niej córka spała!"

"Czemuż ona, kiedy tak—
Nie skacze gałganie?"
—"Bo nie pora, panie mój,
Jeszcze młoda, panie!" (1860).

28.

Масло

Вивіз Лейба горщик масла
В місто продавати...
Тай пішов собі на ринок
Купця відшитати...

А чоловік коло воза
Чекає, чекає...
Далї вишів пів кватирки,
Масло добуває...

Добув масла, достав хлїба,
Засїв тай балює...
Де побачить християнина—
Кличе та годує...

З'їли масло добрі люди,
Нїчого робити!
Бє він горщик коло воза,
А сам іде пити...

Підпив собі, як годить ся.
Назад повертає...
Коли гляне—коло воза
Лейба умлїває.

Умлїває, ломить руки,
І плечима ниже...
А собака невеличка
Черепочки лиже...

"Лихо мамі твоїй, гицлю!
Де ся масло дїло?
—Лихо мамі!... та жѐ бачиш,
Що песеня з'їло!...

Брешеш, гицлю, десять фунтів
Було в масла мого...
Гицлю ти! й сама собака
Не заважить того!...”
І бере Жид ту собаку,
На ваги чіпляє...
А собачка десять фунтів
Ледве дотягає.
Бачиш, гицлю, ту собачку!
Де-ж ся масло діло?
—Де-ж ся масло його діло?
Та-ж песеня з'їло!...
“Ну, нехай собачку—масло!...
Де-ж собачку буде?...”
—Де-ж собачка—та же онде!
Видять добрі люде!
“Ну, нехай воно собачку!
Де-ж ся масло діло?”
—Все де масло, та де масло!
Та-ж песеня з'їло!—
“Що з тобою говорити?
Лихо батьку твому!...
Сідай уже, сідай, гицлю!
Та вези до дому!... (1858).

IV.

ДЛЯ ЛЯХІВ

29.

Лист

Іден дідич мав у школах
Кохану дитину,
Ото раз до неї й пише:
“Милий ти, мій сину!

Як ти здоров—слава Богу,
А як добре вчиш ся—
То не візьме тебе дідько,
Про те не жури ся.

Моя жінка, твоя мати
Без відома мого
Посилає на оріхи
Тобі золотого.

А я тобі посилаю
Старі ногавиці.
Зроби собі жупанину,
З рештів рукавиці.

Та учи ся, милий сину
Та читай богато,
Бо ти дурнем зостанеш ся,
А я твоїм татом!" (1860).

30.

КАМІННИЙ СВЯТИЙ

Раз обходили Ляхи
Навкруги косцьола,
Захопили хто що міг,
Носять наокола.

Ото Мазур і собі
З набожества свого,
Перед себе захопив
З каміня святого.

І аж крекче неборак,
І святого носить,
Та щоб живо обійшли—
Пана Бога просить.

А тут йому на біду
Тілько що ступають.
А навколо обійшли
Знову починають.
Бачить Мазур, що ніяк
Справи не докаже,
Бух об землю тим святим,
Та до нього й каже:
"Бувєсь, каже, молодий,
То тоді носили,
А тепер ходи і сам,
Мінї не до сили!" (1860).

31.

Ляшська натура

Блудить Ляшок серед лїса,
А мужик рубає...
"Та ти, Ляше, либонь блудиш?"
Мужик промовляє.
А Лях каже:—Chociaż błądzę,
Ale mam naturę
Nie pytać się tego nigdy,
Kogo biję w skórę! (1860).

V.

ПРИКАЗИ ДЛЯ СВОЇХ

32.

Пан і Іван в дорозї

Ізійшли ся пан з Іваном,
По світї мандрують...
Разом їдять, розмовляють,
Разом і ночують...

На кождому через плечі
Висить по торбині...
Лиш пан таки у чемерці,
Іван у свитині...

Ідуть вони дорогою,
Стали ночувати...
Аж пан собі задумує
Хлопа ошукати...

Тай говорить до Івана:
"Знаєш що, Іване!
Годило ся-б попоїсти!..."
—Та що-ж? їжмо, пане!...

"Але знаєш що, Іване!
Почпнаймо з твої!
Як твоя буде порожна,
То тоді до мої!"

—Добре, пане!—Іван каже,
Зняв свою торбину...
На травиці зелененькій
Простелив свитину...

Попоїли таки добре;
Комара здушили...
Рано встали, до снїдання
Торбину кінчили.

Прийшов вечір. Знов у полї
Стали ночувати...
Вже панови свою торбу
Треба починати...

Але пан собі нї слова...
На землї лягає...
Кладе торбу під голови...
Хлопа замовляє...

“Щоби ти робив, Іване!
Пан зачав питати,
Як би тобі довело ся
Таке поле мати?...

—А що-ж, пане, я орав би,
Хлїбом засївав би...
Та ходив би до Одеси,
Сіль і гроші мав би...

“А що я не так зробив би...
Пан почав казати:
Я казав би на сім полї
Місто збудувати...

Там би в мене стояв палац...
Там під ряд крамниці...
Там перекупки з булками...
А тут дві різниці...

От тодї приходь, Іване,
В мене балювати!...”
—Ет, спасибі, Іван каже,
Лучше будем спати!...

Незабаром коло пана
Став Іван хропіти...
Незабаром коло нього
Став і пан сопіти...

Тільки що пан заснув добре,
Іван підійняв ся...
Та до панської торбини
І сам присотав ся...

То і курку, і печеню,
І кавалок кишки...
Все, що було у торбині,
Стеребив до кришки...

Пробудив ся пан раненько...
Пропаща година!
Хоче їсти сіромаха,
Та пуста торбина...

Розбуджає він Івана
Та його й питає...
А Іван стиснув плечима
Тай відповідає:

А що-ж, пане, таж ви вчора
Місто будували...
Тут стояло дві різниці...
Там булки стояли...

А по місті, звісне діло,
Собаки ходили...
Та вони-ж то вашу торбу
Певне стеребили!

Посвистав пан по торбині,
Нічого діяти!...
"Вставайте, каже, вже, Іване!
Підем мандрувати...

Пішли вони, ідуть степом,
Тяженько зморились...
Аж на силу перед вечір
До села прибились...

Ідуть вони в коловороть...
Аж блукає гуска...
Іван гуску та в торбину...
Є вже і закуска...

Бракувало тільки хати
Переночувати...
Але вони завернули
До пустої хати...

Прийшли собі, відпочили,
Гуску спорядили...
Спорядили, як годить ся,
У піч посадили..

Аж пан знову замишляє
Хлопа ошукати...
Тай говорить: "Що-ж, Іване!
Ми лягаймо спати!

Та кому із нас приснить ся
Кращая закуска...
То вже ціла тому завтра
Достанеть ся гуска!..."

—Та як спати, то і спати,
Нічого діяти!—
Постелив Іван свитину,
Тай лягає спати...

Серед ночі захропів пан,
Іван пробудив ся...
З'їв собі цілу гуску,
Тай знов положив ся...

Рано будить пан Івана
Та давай казати:
Як то Бог його до себе
Просив балювати...

Та якії там потрави
Йому подавали...
Та як його всї святії
Їсти припрошали...

—Анї слова!—Іван каже,
Ваша правда, пане!
Я сам бачив, як ви їли
Якісь марципани...

Та дивлюсь, що не голодні,
Маєте закуску...
Тай сїв собі коло печі
Там стеребив гуску!

"Чи то-ж правда?—пан питає,
Всю із'їв, Іване?"
—Та аби я так здоров був,
Як всю із'їв, пане!

Димом здимів пан голодний.
А Іван озвав ся:
—Хтїв когось пан ощукати,
Тай сам ошукав ся!... (1858).

33.

Не вчорашнїй

Везе в місто мужик сїно.
Якось проти свята,
Тай годує в капелюсї
Малї пташенята...

Але їде пан багатий
До костьолу, знати,
Та вже в них натура мабуть,
Щоб покепкувати...

Їде звільна, тай питає:
"Co wieziesz"[1], Іване?
Мужик пану поклонив ся:
—А що-ж? Дрова, пане!...

"Łżesz, gałganie, wieziez siano!"[2]
—То-ж пан самі знають,
Що се сїно, а не дрова,
На що-ж пан питають?

1) Що везеш?

2) Брешеш, ледащо, везеш сїно!

Закусив пан товсті губи:
“Z jakiej wsi?”[3]—питає...
Мужик підняв пташенята,
Тай відповідає:

—Всї-не всї, вельможний пане,
Старі повтїкали...
Молоді лиш половив я,
Бо ще не лїтали!

“Kto najstarszy u was we wsi?”[4]
—Баба терпелиха:
Пережила стара баба
Всїх дїдив до лиха!...

“Gałgan jesteś! Kto was bije?”[5]
—Хто-ж? Бугай, пане!
То так і бє на пропале,
Кого лиш достане!

Хтїв пан чогось допитати,
Тай не допитав ся!
“Co z gałganem! Ruszaj prędzej!”[6]
І в перед погнав ся!

Привіз в місто мужик сїно...
Продав його зраня...
Купив собі добру миску
Драглїв на снїдання.

І сидить собі на возї,
Драглї уплїтає...
Аж той самий пан надходить,
А його й питає:

---

3) З якого села?

4) Хто найстарший у вас в селї?

5) Ледащо ти! Хто вас бє?

6) Що з ледащом балакати! Рушай швидше!

"Czy nie słychać do sprzedania
Owsa tu, Іване?"7)
Мужик встав, кругом обнюхав...
—Ні, не чути, пане!

І сїв знову на драбині,
Драглї уплїтає...
"Czy ty, chłopie, nie wczorajszy?"8)
Пан його питає.

—Де вам, пане, я вчорашнїй!
Гляньте на всї боки...
То мінї вже отсе буде
Трицять і два роки! (1857).

34.

Ой питоньки, питоньки!

Лежить дїдич на постелї
Як барило грубий...
Його льокай сухощавий
Заснув коло груби...

Заснув льокай коло груби,
Води не напив ся...
Як захтїлось йому пити,—
Бідний пробудив ся...

"Ой питоньки, ой питоньки!"
Зачав промовляти,
Та лїнуеть ся псяюха
За водою встати...

---

7) Чи не чути вівса на продаж?

8) Чи ти, хлопе, не вчорашнїй?

Аж тут дідич із постелї:
“Podaj wody, Janie!”
Льокай раптом ісхопив ся:
“Зараз, каже, пане!...”
Дає пану води склянку!
“Прошу, ясний пане!...”
—To dla ciebie! пан говорить,
Napij się, gałganie! (1858).

35.

Що кого болить

Плачуть дїти коло тїла:
“Мати-ж наша, мати!
А хто-ж тепер нас без тебе
Буде годувати?
Хто нас буде годувати,
Доглядати в дома?...”
Мужик стоїть, підіпер ся,
Хлипає сїрома!...
“З ким же татко будуть спати?”...
Він аж похилив ся:
“Але-ж, але-ж, мої дїтки!...”
І слїзми залив ся... (1858).

36.

На калитку

Прийшов мужик до крамницї,
Сукно оглядає...
Перекинув штук зо двацять—
Все не добирає...
Аж наглянув десь кармазин—
“Дай-но, Жидку, того!...”
Розвертає, оглядає:
“Се хіба нїчого!

Вміряє середину:
"А ходи-но, Жидку!...
Ото звідси мінї, Жидку,
Виріж на калитку!..." (1858).

37.

Цїкавість

Прийшов мужик із празнику...
Празник добре вдав ся:
Посинїла кругом шия,
І чуб підійняв ся!...
Прийшов в хату, анї слова...
На лаві сїдає...
Аж підходить господиня,
Мужа оглядає...
"Та чого то в тебе шия
Вкрита синяками?"
—Та то мабуть від вишнївки,
Що я пив з дяками!...
"А хто-ж тобі, чоловіче,
Чуба мав намяти?"
А він її кулаками:
—Не знаєш мовчати? (1858).

38.

Треба всюди приятеля

Прийшла в церкву стара баба,
Свічок накупила...
Де була яка ікона,
Всюди поліпила...
Іще пара остаєть ся,
Де їх приліпити...
—Ага, каже, пошукаю
Святого Микити!

Найшла баба і Микиту!...
Святий чорта цішить!...
Баба їдну йому ставить,
Другу чорту ліпить...

Видять люди й розважають,
Щоб там не ліпила:
"Що ти, бабо, кажуть, робиш?
Та-ж то вража сила!..."

Але баба обернулась:
—Не судїте, люди!
Нїхто того не відає,
Де по смерти буде?

Чи в небі чи в пеклї
Скажуть вікувати,
Треба всюди, добрі люди,
Приятеля мати. (1858).

39.

Чужая дитина не то, що рідня

Ой не тая, мій синочку,
Година настала,
Щоб чужая дитинонька
За рідную стала.—**Нар. піс.**

Журили ся муж з жоною,
Що дітий не мали;
Далї взяли, тай під старість
Сироту прийняли.

Росте тая сиротина,
Так їм помагає!
Але старий, як чужому,
Все не довіряє...

"Та вже, мабуть не даремне
Примовляють люди,
Що дитинонька чужая
За рідню не буде!..."

Доростає літ дитина,
Вже пораб женити...
Пара-б уже господарство
З сином поділити...

Але старий дуже хоче
Щирість його знати...
І задумує, як сина
На спробунок взяти.

Повертає раз від пана,
Тай став говорити:
"Жінко мила, сину милий!
Годі мінї жити!...

Розгнївав ся пан на мене,
Повішати хоче!
І я завтра, як той злодій,
Сплющу свої очи!

Достянь, жінко, в скринї гроші,
Треба поділити...
Треба свою остатнюю
Волю учинити!"

Стара бідна, як дитина,
Плаче і ридає!
Бере ключі у старого,
Скриню відмикає...

А у скринї казан гроший—
Самії дукати!...
Ледве-ледве старий з сином
Здужали підняти...

Висипали на підлогу,
От старий сїдає...
Із дукатів штири купи
Рівних нагортає...

І говорить: "Перша купа
На похорон буде,
Щоби мене, як годить ся,
Спомянули люде!...

Друга купа тобі, жінко!
Тобі, моя мила!
Бо тиж мене, як матїнка,
Старого любила!...

Третя купа нехай буде
Тобі, милий сину!...
Ти був мінї, милий сину,
За рідну дитину.

А четверта купа гроший
Най буде для того,
Хто на шибеницю в завтра
Потягне старого!..."

А синочок ісхопив ся,
За гроші рукою!
—"Я потягну вас, татуню!
Най будуть за мною!"

Здихнув старий, підійняв ся
Тай почав казати:
"Іди, хлопче препоганий,
Із моєї хати!

Прийняв тебе я до себе
Малим сиротою,
Побивав ся днї і ночі,
Не спав над тобою...

Тільки й думав, що із тебе
Буду поміч мати...
А ти сам готів на мене
Руку підійняти...

Іди-ж собі, препоганий,
Звідки ти узяв ся!
Тай не згадуй, що ти в мене
Сином називав ся!"

Хлопець вийшов. Старий плаче:
"Правда, добрі люде,
Що дитинонька чужая
За рідню не буде!..." (1858).

40.

Згуба душі

Раз пропала на степу
В чумаків сокира,
До їдного всі взялись:
"Ти, тай, ти, псявіра!"

Той їх годить, хаменить,
Той їх розважає,
Вже й клянеть ся на чім світ,
Богом присягає.

Ні, не вірять. І чумак
Против неба глянув:
"Коли я сокиру взяв—
Хай я Ляхом стану!"

—Стій, чумаче, не губи
Ні душі, ні віри!
Вірим, вірим! Ти не брав
Нашої сокири!

41.

Ксьондзів наймит

Ксьондз і пані покойова
На "мшу" поспішають,
На відході до покою
Слугу заклинають.

І тут пані йому каже.
Щоб набіл забрати
І конечне до обіду
На ринку продати.

А ксьондз його посилає
З квітом до Давида,
Та узяти око мняся
Каже йому в Жида.

Пішов слуга до Давида—
Не вскурав нічого,
Виніс набіл продавати—
Не стало і того.

Прибігає до костьола,
Глядить своєї пані,
Аж ксьондз як раз на ту пору
Стоїть на казані.

І так чуло мову мовить:
"Czego ty, człowiecze!
Czego chodisz, czego szukasz
Na tym marnym świecie?"1)

А слуга тут на весь костьол:
—Та-ж пані шукаю!
Бо сметана вся пропала
І сам пропадаю.

---

1) Чого ти, чоловіке, ходиш, чого шукаєш на тім марнім світі?

"Тт!... Тс!... А ксьондз далї мовить:
"My nie wiemy sami,
Lecz co Dawid na to powie,
Jego posłuchamy!"2)

—О. вже пане!—слуга каже,
Ваш Давид хороший!
Не дам, каже, не дам мняса—
Давай перше гроші!

42.

Крива баба

Раз до ксьондза забрела
Кривая на ноги,
І, бідная, на дїтий
Просила підмоги.

А ксьондзови гроший жаль,
Давай її вчити,
Як калїцї із дїтьми
В білім світї жити.

"Лучче, каже, ти навчись
Бабити, змовляти,
То й на себе, на дїтий
Будеш гроші мати!

—"Де-ж навчитись, пане мій,
Дайте мінї раду!"—
"Що учитись, ти змовляй
Хоч так для прикладу:

---

2) Ми самі не знаємо, але послухаємо, що на те повість Давид!

“Пробіг пес через овес—
Не шкодило псови,
Най же шкоди не буде
І тому вівсови”.

Пішла баба і куди!
Як свята курує:
Пройшло уже кілька літ,
Ба і ксьондз хорує:

Така ґуля, як кулак,
В горлї йому сїла...
Лїчать, лїчать дохторі,
А все ґуля цїла.

Далї вдав ся до бабів,
Нїчого чинити...
От приходить і крива
Слабого лїчити.

Ксьондз до лиха вже й забув...
Вона не питає.
Каже вийти з хати всїм,
Сама зачинає:

“Пробіг пес через овес—
Не шкодило псови,
Най же шкоди не буде
І тому вівсови!”

Подивив ся слабий ксьондз:
—“А то ти, зозуля?”—
Та як враз зареготав—
Так і трісла ґуля!

43.

Чуприна

Питали ся козака:
“Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?”

—А причина то така:
Як на війні згину—
Мене ангел понесе
В небо за чуприну.

Питають ся мужика:
“Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?”

—А причина то така:
Нас біда обсіла—
Голимо ся до крівлї.
Щоб кузка не їла!

44.

На що Бог сотворив

“Нащо тебе, козака,
Господь на світ сотворив?”
—Щоб любив я мужика,
Щоби пана його бив!

“На що-ж тебе, мужика,
Господь на світ сотворив?”
Щоб неславив козака,
Щоби панщину робив!

45.

Еге, гай!

Йде видючий і сліпий.
Тай каже видючий:
“Отто, брате, синій гай!
Отто ліс дрімучий!”
—Еге, еге!—каже той,
Як ти собі важиш!...
“А ти-ж, брате, бачиш що?”
—Та ти-ж, брате, кажеш!

46.

Дощ

Обсіялись мужики,
Дощу виглядають!
Ото два собі зійшлись,
Стали, розважають...
Грицько старий, як судець,
Палицю тримає,
На бік голову схилив,
Землю колупає.

А Хома на мотузку
Ґудзї собі вяже.
“Нема дощу!”—каже Гриць,
—Нема!—Хома каже.
“Як би, Хомо, Господь дав,
То я вже говорю,
Що усе-б то із землї
Підняло ся в гору!”
—Усе, дядьку?—“А усе!”
Лучче-ж най не буде!
Моя жінка у землї!
Не хочу паскуди!

47.

Слабий зуб

Сидить шевчик на стілці,
На кумові постілці
Пришиває лату.
Аж у сінях двері скрип!
Далї в хату двері рип!
Шелеп кум у хату.

"Здоровенькі ви були!
А що-ж мої постоли
Вже мабуть готові?"
—Зараз будуть, погодїть!...
Що-ж ви стогнете, як дїд?
Чи вже-ж не здорові?

"Та не то, щоб, Боже крий,
Був я дуже так слабий,
А так тільки нудно.
Розболїв ся вражий зуб,
Та заріс тобі, як дуб,
Що й вирвати трудно".

—Не журіть ся!—каже швець
Ось сядьте но на стілець!
На стілець саджає,
В дратву зуба замотав,
Кінцї разом посшїтав,
До ноги чіпляє.

Але звісно, у шевців
Все діравії стілцї,
Щоб то не душило!
Ото шевчик і зайшов,
Нишком дїрку ту знайшов.
Та хвать кума шилом!

Кум підскочив, як той цап,
Та рукою з заду лап
За грішнеє тіло!
"Не даремне-ж я стогнав!...
Ач, коріння попускав,
Аж там заболіло!..."

48.

Школяр

Їде з ярмарку мужик,
Школяря здибає,
Підпив собі неборак,
Ото і питає:
"Що ти, хлопче, за іден?"
"Я школяр—той каже.
"А коли ти, каже, шкляр,
То сідай же, враже!"
Школяр собі ані гадки,
Бере тай сідає,
А мужик сидить, мовчить,
Воли поганяє.
Далі в озеро звернув,
В саму середину,
Запинив ся; воли пють:
Питає хлопчину:
"Що ти, каже, за їден?"
—Я школяр, панотче!—
"То ти школяр, а не шкляр!"
Та як настукоче!...
"Геть із воза, куди хоч,
Бісовий школяру!..."
Школяр поли підійняв
—А що-ж, господару!...

Як пускати ся на дно,
Не псувати-ж воду;
Пустіть уже хоч з ярма
Скочити у воду!

"Не питай ся!... Куди хоч:"
Мужик промовляє...
Школяр тоді на вії...
Притику виймає.

Перегнув ся на ярмо,
Полових по шкурі...
Їде школяр на сухе,
Мужик у баюрі.

49.

Вбили

Якось жильним четвергом,
Чи там середою,
Забив мужик кабана,
Смалить над водою.

Кругом нього тьма собак
І дітий до ката...
А найблпжче з них усїх
Синок його брата.

І звичайне на селї
Вбогого дитина,
Тілько на нїм і була
Тая сорочина!

Стоїть бідне хлопчиня,
На вогонь пантрує,
Дядьки з носа аж пищать,
А воно й не чує,

Далї богач подививсь:
“Здоров, каже, сину!
Вбив що батько на свята?”
Пита хлопчину.

А хлопчина носом шморг,
Попід ніс рукою:
“Убив, каже, дядьку мій,
Сучку над водою!...

50.

Порошки

Заслаб мужик на живіт,
А дідич лїчити;
Дає йому порошки,
Тай каже зажити.

А той, щоби порошки
Випити з водою,
Нюхнув тільки разів пять,
Тай сидить совою.

Пересидів цїлий день,
Як рукою знялось;
Рано дідич запитав:
“А як тобі спалось?”

—А спало ся, пане мій,
Спасибі вам, пане:
“А порошки всї зажив?”
—Всї винюхав, пане!

“Подякуй же, каже пан,
Дїдуньови свому!”
А сам тільки посвистав,
Тай пішов до дому.

51.

Черевики

У неділю мужика
Пані закликає
І на ярмарок його
З просом посилає.

"Jedźże, каже, serce mój,
Sprzedaj miarkę prosa,
A co będzie, za to kup
Trzewiki, bom bosa!"1)

От поїхав наш мужик,
Назад повертає.
"Cóż sprzedałeś, serce mój?"2)
Та його питає.

—Та продати то продав,
Каже, мірку проса,
А черевик що питав—
Все нема "бомбоса"!

52.

Попович

Наспівав ся попів син
За свято доволї,
Та по святах і махнув
Учити ся в школї.

---

1) Їдь же, каже, продай мірку проса, а що візьмеш, то купи черевики, бо я боса.

2) Що-ж продав?

А мужики й загули,
Що добре співає.
От староста там колись
Батюшку й питає,

"Куди піде ваш панич,
Як вийде у люди?"
—Куди? Звісно у попи!
Попом собі буде!

"Шкода його на попа!
Мужик промовляє,
З нього добрий був би дяк,
Бо то-то співає!"

53.

Козак і король

Став богатий колись пан
Короля благати,
Щоб король йому зволив
Воєводство дати.

А король йому й сказав:
"Відгадай три штуки,
Відгадаєш—тоді на!
А як ні—на муки!

Перша штука: скільки зір
В небі серед літа?
Друга штука: покажи
Середину світа!

Третя штука: угадай,
Що думати буду?
І от тобі цілий рік
Для твого розсуду!"

Відійшов багач назад,
Та так йому нудно!
Не вгадати—так біда,
А вгадати—трудно!

Сидить, плаче неборак,
Козак проїзджає...
"Чого плачете ви так?"
Старого питає.

Той і каже: так і так!...
"Не журіть ся, діду!
Коли так, то я за вас
На відвіт поїду!

І палицю в руки взяв
В кожух одягнув ся,
Чорні вуса підбілив,
В чоботи узув ся.

І чим дуж до короля.
Король оглядає:
"А що, пане, скільки зір?"
З міною питає.

А той поли закотив,
Чи як довело ся:
—Стільки, каже, в небі зір,
Скільки тут волося.

Задумав ся сам король
Від його відвіту.
"Ану, каже, покажи
Середину світу!"

А той палицю підняв
Може з пів аршина,
Та в підлогу нею гуп:
—Оттут середина!"

Почухав ся наш король,
Ще раз поглядає.
"Що-ж я думаю тепер?"
Козака питає.

—Думаєте, що я пан!
"А то що за річі?"
—То за річі, що не пан,
А козак із Січи!

Засміяв ся наш король,
Подарував тому,
А козака відослав
В золоті до дому!

54.

Козацькі ксьондзи

Раз Хмельницький заявив
По військови свому,
Що хто пана приведе—
Дасть по золотому.

А хто ксьондза—тому три
Обіцяв ся дати...
Пішли наші козаки,
Давай мудрувати.

Тільки пана де діпнуть,
Виголять чуприну.
Та і кажуть: "Памятай!
Гляди, бісів сину,

Як часами тебе наш
Спитає Хмельницький,
То ти, шельмо, говори,
Що ксьондз католицький.

То бувало приведуть...
"А хто ти?"—питає:
—А ксьондз!—каже. Тай козак
Плату забирає.

І такого-ж тих ксьондзів
За тиждень прибуло,
Що і в Римі стільки їх
Мабути не було.

55.

Смерть козака

Край Варшави два стовпи,
На стовпах ділина.
Під стовпами молодий
Козак з Чигирина.

І найстарші Ляхи
Смерть йому читають...
Прочитали і кати
Мотуз натягають...

Але козак подививсь
На ляхву превражу,
Каже: "Стійте-но, пани!
Я щось вам іскажу!

Ви високо не кажіть
Мене підіймати,
Буде лучче вам мене,
В с... цілувати!..."

56.

Перекусіть, пане

Обсунулась стара гребля,
Місток похилив ся:
Спала річка невеличка,
Місток завалив ся.

На камені кілька хлопців
Черешками грає,
Аж ступою через греблю
Панок проїзджає.

“Помагайбі!—каже, хлопці.
—Помагайбі, пане!
“А що у вас млинок меле?”
—Та вже-ж меле, пане.

“А г... змолоти можна?
—Перекусіть, пане!
Як сухеє воно тільки,
То змелеть ся, пане!—

57.

Розумний панич

Привіз дідич раз на свята
Ізі школи сина
І не може натішитись,
Що вчена дитина.

Раз здибає гуменного
І тому хвалить ся:
“Ото, каже, мій синочок,
Як у школі вчить ся!...

Та і розум, що за розум!
Як тобі, Іване?”
—А мінї то щось не так-то
Здаєть ся, мій пане!

Бо як би наш панич мали
Розуму до волї,
То нічого їм би було
Вчити ся у школї!

58.

Суходольський

Згинув шляхтич Суходольський
Вже в костьолї тїло,
І з під небка ксьондз навколо
Поглядає сміло.

Далї мову зачинає
Тільки не по польськи,
Зачинає по латинї
"Ubi Suchodolski?"[1]

І поглянув ще навколо:
"Ubi Suchodoski?"
Далї ще раз кругом глянув:
"Ubi Suchodoski?"

Аж пяничка їден слухав:
"Ubi" все та "ubi",
Далї й каже:—Знаєш "ubi"?
У чортовій губі!

"Łżesz, gałganie![2] він у Бога!"
Ксьондз відповідає,
"Враз з святими його хвалить
І на арфу грає!"

А пяничка похилив ся,
За лїхтар узяв ся:
—Та не знаю, хто з нас "gałgan",
Сміло обізвав ся:

1) Де Суходольський?
2) Брешеш, ледащо!

Бо покійник не знав того,
Як і дутку взяти,
Та де йому перед Богом
Ще й на арфу грати!

59.

Варена сокира

Прийшов москаль на постій,
Заглядає в очи:
"Сварі, бабка, што нібудь!"
А бабка не хоче.

—Нема!—каже.—"Как нє бить?"
—А нема нічого!
"Да ну, бабка, нє шуті!"
—Та нема-ж, їй Богу!

"Так і нєт суда на нєт!...
А тапор імєєш?"
—Та сокира десь була?
"А ради наґрєєш?"

—Та нагрію; що-ж з води?
"Нічаво! пададім,
Лиш би тапор да вада,
Што нібудь да сладім!"

Горить вогонь у печі,
Окріп закипає,
Москаль бере у окріп
Сокиру кидає.

"Тєпєр, бабка, єслі-б так
Хоть круші нємноґо...
Єнто булоб знаєш што?
А ну-ка єй-Богу!"

Пішла баба до сіний,
Пригорщу приносить.
Але москаль, бісів син,
Сальця іще просить.

Внесла баба і сальця,
А далї до юшки
Підкинула і сама
Соли та петрушки.

І все її на умі
Варена сокира,
А сокиру вже давно
Витягнув псявіра.

Укипіло—їв москаль,
Баба помагала,
Москаль ранець натягав.
Баба доїдала.

Москаль ранець натягнув,
Тай пішов псявіра,
Баба-ж сидить та хвалить,
Що добра сокира.

60.

Жалібний дяк

А що тільки в церкві дяк
"Іже!" заспіває,
Бідна баба у кутку
Мало не вмлїває.

Аж завважив тее дяк,
До неї забрав ся:
"Чого плачете ви так?"
Стару запитав ся.

—Як не плакати менї,—
Стара баба каже,
Коли мене голос ваш
Аж за серце вяже.

Так колись моя коза
На льоду кричала,
Як там її звірина
Бідну розривала.

61.

Запорожські шори

Хтїлось битись козакам,
Та не суди, Боже.
Зацїпили Москалї
Кругом Запороже.

Анї битись, нї втїкти,
Нїчого дїяти:
"Треба, кажуть, Москаля
Хоч у шори вбрати!"

Іде трицять козаків
Москаля просити,
Щоб пустив їх на лиман
Риби половити.

Москаль каже: "Так ідїть!"
—А як же без виду?
"Ну, так видать, каже, їм
Кождому по виду!"

—Та на що вам, кажуть ті,
Богато такого?
Для нас, кажуть, трицяти
Буде і їдного!

Написали одного,
Трицять положили,
А козаки з трицяти
Триста ізробили.

Тай махнуло триста їх
За лиман із Січі,
На другий день знов ідуть—
Тії-ж самі річі.

Йдуть козаки, тай ідуть,
А Москаль пускає,
Аж цариня Москалям
Приказ посилає,

Щоб Москалї тую Січ
До тла зруйнували,
А козаків щоб усїх
На Кубань забрали.

Москалї до козаків:
“Ура Катерина!!”
Але в Січі вже була
Тільки половина.

62.

Ворона і лис

Пробіг лис голодний,
Через пеньки скаче...
Аж слухає, десь ворона
На гиляці краче...

Прибігає, хоч видати,
Та ніяк дістати...
Лис хитрить ся і вертить ся,
Давай підмовляти...

Підмовляє, щоби злїзла...
Прищурює очи...
Обіцяє мяса гори,—
Ворона не хоче...

"І не хочу, і не злїзу!
Стала говорити,
Іди собі, коли хочеш,
На село дурити!...

Ти думаєш, що ворона
Розуму не має...
Сидить собі на гиляцї,
Нїчого не знає...

Та я знаю, що ти хочеш
Як псявіра їсти...
І хіба-б я дурна була,
Щоб думала злїзти..."

—"Бог з тобою, голубонько!—
Став лис прикидатись:
Та тепер вже, зозуленько,
Нїчого боятись...

Вийшов указ з того світа,
Щоб мир був усюди!
Щоби мирно собі жили
І звірі і люди!!..."

А ворона розважає:
"Брешеш ти, мій враже!..."
Далї кругом подивилась.—
Та лисови й каже:

"Та який же мир той буде,
Та спокій між нами,
Коли онде йдуть до лїса
Стрільцї із хортами!"

—"Будь здорова, голубонько!"
"А то що? Куда ти?"
—"Та-ж стрільців лихе надносить,
Треба утїкати!..."

"А указ же з того світа,
Що про мир писали?"
—"Може вони ще указу
Того не читали".

"Ну, не бій ся-ж, голубочку!
Я лиш так сказала...
Але вашого указу
І я не читала!... (1858.)

63.

Вовк, собака і кіт

Як собака стеріг хату,
То його тримали...
Як постарів ся небора,
Взяли тай нагнали...

Іде бідний дорогою,
Притулку шукає...
Аж у лїсї на полянї
Вовк його здибає.

"Куди, каже, йдеш собако?"
—"Притулку шукати!"
"А що-ж твої господарі?"
—"Та вигнали з хати!"

"Ну, нїчого! Будеш, каже,
У мене служити...
В мене будеш, як дитина,
У роскошах жити...

А чи їв ти що сьогодня?"
—"Ні, каже, нічого!
"То-ж ходімо обідати!
Каже вовк до його.

Ідуть вони темним лїсом,
Ідуть чагарами,
Ідуть вони пустим зрубом,
Буйними ланами...

Ідуть степом... На степови
Стадо коний грає...
Вовк пригнув ся, поглядає,
Здобич вибирає...

"Бачиш, каже, ту лошицю,
Що білії пяти?"
—"Бачу!"—каже. "Ото з неї
Будем обід мати".

І в мінутї почав землю
Під собою дерти...
Зачав дерти сиру землю,
Як навісний жерти.

"Подиви ся лиш на мене—
З'їжилась чуприна?..."
—"З'жилась, собака каже,
Стала як щітина".

Знов він землю під собою
Зачинає дерти,
Зачинає землю дерти,
Як навісний жерти...

"А поглянь мінї лиш в очі:
Чи посоловіли?
Пес поглянув йому в очі:
—"О, посоловіли!..."

Вовк як куля до лошиці!
Та й не сподівалась!...
Стадо в ноги в чисте поле!...
Лошиця осталась.

Беруть вони ту лошицю,
Теплу ще білують...
Збілували товсті стегна.
Стали тай балюють...

Попоїв пес тай гадає:
Нічого служити...
Тепер собі і без вовка
Я вже можу жити...

Тільки землї наїсти ся,
Та сміло кидатись,
І будь оґир, будь лошиця,
А мусить піддатись.

І наїжив ся до вовка,
Тай давай брехати...
Давай вовка голодного
Від лошиці гнати.

—"Іди, каже, коли хочеш,
А то прийдуть люди!
Тоді тобі, вражий вовче.
Тай не з медом буде!"

Подивив ся вовк на нього.
Як на того біса,
Махнув хвостом, стрепенув ся,
Тай пішов до лїса.

А собака коло стерва
І днює й ночує...
Тільки в нього і роботи,
Що все бенкетує...

І скінчила всю лошицю,
Поживи шукає...
Іде собі дорогою,
Аж кота здибає...

—"Куди, котику, мандруєш?"
"Притулку шукати!"
—А що-ж твої господарі?"
"Та вигнали з хати!"

—"Ну, нічого, будеш, каже,
У мене служити...
В мене будеш, як дитина,
У розкошах жити!

А чи їв ти що сьогодня?
"Ні, каже, нічого!"
—"То-ж ходімо обідати!"
Каже пес до нього.

Ідуть вони по степови...
Табун коний грає...
Пес найкращую лошицю
З стада вибирає...

—"Бачиш, каже, ту лошицю,
Що білиї пяти?
Ото зараз, каже, з неї
Будем обід мати!..."

І в мінуті став пес землю,
Під собою дерти,
Став він дерти сиру землю,
Як навісний жерти...

—"А що, каже, подиви ся,
Чи чуприна встала?"
"Ба ні, каже, щось не встала!"
—"Та, кажи, що встала!

А-ну тепер подиви ся,
Чи встала чуприна?"
Хоч не встала, а кіт каже:
"Встала, як щітина".
Зачинає знов він землю
Під собою дерти...
Зачинає землю дерти,
Як навісний жерти!
"А поглянь-но, каже в очі:
Чи посоловіли?"
Подивив ся кіт у очі;
—Не посоловіли!
"Та кажи бо, старий дурню,
Що посоловіли!..."
Тоді котик вже і каже,
Що посоловіли...
Він як кула до лошиці!
Вона копитами!
Так собака і розклав ся
До гори ногами!...
Прийшов котик, глянув в очі—
Очі вже темніли...
—От тепер, собі промовив,
То посоловіли! (1858).

VI.

ПРИКАЗКИ
на попів та ксьондзів

64.

Піп на пущі

Начитав ся піп удовий,
Як святії жили,
Як то вони по пустинях
Господа молили...

Тай задумав і сам грішний
З світом попращатись,
Зайти собі межи пущі,
Тай собі спасатись...

І зібрав усю громаду,
З нею розпростив ся....
Взяв з собою молитовник,
В пущу віддалив ся...

Але де йому до пущі!
Привик до ковбаси...
До чарочки горілочки,
До борщу, до кашки...

Привик собі як часами
То й дечого вжити...
То де йому серед пущі
Корінцями жити?...

Пробув в пущі одні сутки...
Ба щось не прядеть ся...
Пробув другі піп удовий...
Ба, вже й нитка рветь ся.

Взяв добродій молитовник,
Назад повертає...
"А що-ж то ви не на пущі?"—
Громада питає...

—"Не питайте, добрі люди!
Став піп говорити—
Не з такими животами
Серед пущі жити!...

65.

Піп з кропилом

На Ордані, як звичайно
У людий буває,
Ходить батюшка з кропилом
Хати окропляє...

Ходить батюшка з кропилом
Чого-ж тут боятись?
Але їдна молодиця
Аж пищить сховатись...

Ставить діти на припічку,
Каже їм сказати,
Що матері нема в дома,
На ярмарку мати...

Сама лїзе під постелю,
Лежить, упріває...
Далї чує—отець входить,
“В Ордані!” співає.

Отець входить, всюди кропить
Образи і пороги.
Вікна, стелю і постелю...
Тай зглянув в ноги.

І нїчого... дає дітям
Хреста цїлувати.
Тай питає, мов не знає:
“А де ваша мати?”

—Пішли мати на ярмарок,
Нема в дома мами!—
Закричали малі діти
Рівно голосами...

“То скажіть же своїй мамі
Й показав рукою—
Нехай бере на ярмарок
І ноги з собою!”

66.

Піп у ризах

Ходить собі по ярмарку
Молодчина жвавий,
Підглядає що в батюшки
Гроші у халяві...

Та і гроші-ж то хороші,
Самії дукати;
“Будь що буде, промовляє,
А треба дістати...”

Сюди, туди повернув ся,
Вже й видумав штуку,
Підступає до батюшки,
Цмок його у руку...

“Батюшечко, став казати,
Вчиніть мою волю!...
Потрудіть ся на часочок
До краму зо мною...

Оце, бачте, я для церкви
Ризи вибираю,
Та сам бачу, що ні міри,
Ні путя, не знаю...”

Пішов батюшка до краму
Ризи вибирає...
Вибрав самі що найкращі,
На себе вибирає...

А той присів коло нього
Ніби поправляє,
А тут тільки від калитки
Ремінці збирає...

Шарп калитку... та у ноги...
Піп до нього хоче...
А кацап його за ризи:
Паґаді, пан-отче!...

Заким отець повернув ся,
З себе ризи скинув...
Молодчина з його грішми
Десь як вітер згинув.

67.

Чорт

Приглянув ся ксьондз добродій
До чужої жінки...
Що день божий посилає
Фіґи та родзинки...

Посилає, все питає,
Коли згода буде;
Коли її чоловіка
У дома не буде...

Але жінка не тих жінок:
Подарунки брала.
А ксьондзови усе таки
Слова не давала.

Далї видить, треба дати—
Нїчого робити...
Тільки собі замишляє
Ксьондза підголити...

Каже мужу. Муж навмисне
Зраня виїжджає,
А вона тут повну скриню
Сажі насипає...

Насипала, зачинила,
В печі розпалила,
Та ніби то на вечерю
Ксьондза запросила...

Ксьондз приходить, габіт з себе
Жарти починає...
Помаленьку, помаленьку,
Ба вже й обіймає...

Помаленьку, помаленьку,
Ба вже і за діло...
Аж тут раптом коло хати
Щось затуркотїло.

“Ах, нещастя!—жінка каже,
Кінець мого віка!
Чи-ж не лихо притащило
Мого чоловіка!

Іскидайте живо шмаття,
Голі розбирайтесь!
Та от скриня коло лави,
У скриню сховайтесь!”...

Ксьондз скидає й помагає
Сама ґосподиня...
І в мінуті з голим ксьондзом
Зачинилась скриня...

Входить в хату і ґосподар,
Ніби то не знає...
Стелеть ся собі на скрині,
Тай спати лягає...

Лежить собі на тій скрині...
Тай почав казати:
"А що, жінко, завтра каже
Тра скриню продати...

Коло нас тут не далеко
Торговиця буде,
Повезу її до лиха,,
Може куплять люде!"

—На що тобі продавати?
Каже молодиця,
Нехай собі буде в дома
Може пригодить ся!

"Пригодить ся, пригодить ся.
А знаєш мовчати?
То-ж не твоя, моя скриня!
Я хочу продати!"

І обоє господарі
Разом замовчали.
Замовчали, помирились,
Тай позасипали...

Устав рано пан господар,
Коні запрягає...
Вивалює на віз скриню,
Коні поганяє...

Їде собі на ярмарок
Скриню продавати...
Але їде й пан з жоною
До костьола знати...

Оглядає, тай питає:
"Що везеш, Іване?"
—Везу скриню, Іван каже,
В скрині чорта, пане!

А тут пані обернулась
Тай панови каже:
“Poproś, duszko, tego chłopa,
Niechaj on pokaże!...”

“А який то чорт у тебе?
Покажи, Іване!”
—Дайте хіба рублїв копу,
То покажу, пане!

Вилїчив йому пан гроші...
Іван ізлїзає,
Кладе гроші у кишеню,
Скриню відмикає...

Як вискочить ксьондз із сажі!
Боже, Твоя воле!
Світу божого не бачить,
Біжить через поле!...

А тут пані у долині:
“Ach moje serduszko!...
Popatrzaj się, popatrzaj stę
Jeszcze j samiec duszko!...

68.

Там її кінець

Архірей один заморський
Такий звичай мав,
Як без гроший була просьба,
То і не приймав.

Аж дяк якось коротенько
Просить стихаря
І на білу середину
Кладе хабаря.

Архірей і не гадає,
Що там далї є,
Пробіг жваво його просьбу
Тай назад дає.
—Той і просить: "Прочитайте!
—Та я прочитав!
"Та іще раз прочитайте!"
—Ще раз прочитав.
"Моя просьба на тім боції
Там її кінець!"
Аж тодї затримав просьбу
Святий пан-отець.

69.

Ви, пане-отче

Питаєть ся архірей,
Попа молодого:
"Який, каже, тебе чорт
Висвятив дурного?"
А той йому неборак
Подивив ся в очи:
—Та святили, каже, ви,
Пресвятий пан-отче.

70.

Чого люде не скажуть

Не питає архірей,
Що сам не без того,
А бештає за гріхи
Вдівця молодого.
"Хто казав вам?"—каже той,
—Як то хто? а люди:
Та хто тепер людям тим
Вже вірити буде?

"Та вже вони і на вас,
Пресвятий пан-отче,
Розкажують то і то.
Звичайно не в очи!"

Здихнув собі архірей:
—Іди-ж, каже, з Богом!—
Та ще й хрестом наділив
Вдівця молодого.

71.

Biskupstwo

Коли біскуп був не біскуп,
А плєбан убогий.
То і пара добре везла,
А часом і ноги.

А як біскупом зробив ся
Та вбив ся у сало,
Тоді йому й чотирох
Зробило ся мало.

Раз він гнав ся шістьма кіньми
В шовках та у злоті,
Як нагнав ся на баюру,
Застраг у болоті.

Бились, бились сиві коні,
Тай лягли до лиха;
Мовчав, мовчав і сам біскуп
Тай промовив стиха:

"Co to, каже, być plebanem?
Plebanstwo to głupstwo!
Lecz biskupem—co za ciężar!
Ciężarne biskupstwo!"

72.

Pasa na dzieci

Їздив біскуп по панах,
Гроший налупив ся,
Подарункін нахапав,
Наїв ся, напив ся.

А тут йому ще їден
Ґедзелу підносить
І ситого на обід
Ще до себе просить.

Іде біскуп і туди,
За столом сїдає...
Ото страву подають,
Дідич припрошає.

А той їв би таки ще,
Тільки промахнув ся—
У дорозї на біду
Поясом стягнув ся.

Що робити? Розпусти—
Якось не годить ся!
А так сиди та не їж—
Дідич образить ся...

Аж тут якось під вікном
Малі дїти грались
І, звичайне дїтлахи,
Бігали, сміялись.

Ото біскуп не промах
На хвиґлї береть ся:
"Ej że, dzieci, będę bić!"
Кричить і смієть ся.

"Ej że, dzieci, będę bić!"
А діти сміють ся,
Та вже собі й до вікна
По кількоро пнуть ся.

Тоді біскуп з себе пас:
"Poczekajcież dzieci!"
Та на хлопців помахав:
"A pasa na dzieci!"

73.

Kuracya od oczu

Десь там у кляшторі
За часу їдного
Сповідав законник
Ляшка молодого.

Ляшок признаєть ся,
Що звів раз дівчину:
Законник пита:
"A kiedyż to synu?"

Той йому і каже:
—Raz, каже w gaiku
Przy szumie strumyka,
Przy pieniu słowika...

Przy świetle księżyca"...
А той бідний слухав,
Далї ухватив ся
Руками за вуха:

—Nie mów, каже, nie mów,
Nie mów, ja cię proszę,
Bo ty użył, serce,
Diabelskich roskoszy.

"To mnie, mój księżuniu,
Doktor perswadował,
Żebym tak się sobie
Od oczu kurował!"

А законник бідний
Тяжко облизав ся...
Далї—Nie wierz, serce,
Nie wierz!—обізвав ся.

Bo gdyby to pomoc
Była od tej kury
I ja bym już widział
Dawno przez te mury!

74.

Przywitanie

Захтїли брацїшки
Біскупа витати,
Тай кажуть їдному
Привіт написати.

Але той сїрома
Хоч бери на муки,
І пера не вміє
Узяти у руки.

І ходить, сумує,
Не вписе, не ляже,
Аж оден брацїшок
Раз до нього каже:

"Чого так сумуєш?
Не жури ся, брате!
Як приїде біскуп—
Мінї давай знати!"

Приїжджає біскуп,
Брацїшок до того:
А той як на збитки.
Не писав нїчого.

—Zmiłuj się mój bracie!
Bo cię Pan Bóg skarze!
А той тільки чарку:
"Wszystko będzie!"—каже.

"Ty staniesz do mowy:
Ja siądę w zaciszku.
Co ja będę mówić,
I ty mów, braaciszku!

Стає той до мови,
А той заховав ся.
Коли чує—шелеп
В костолї підняв ся.

Тай питає того:
"A już, каже, przyszedł?"
—А той до біскупа:
—"A już, каже przyszedł?"

Той бідняка з серцем
І жальом і сміхом:
"Cicho!" йому каже,
А той собі—"Cicho!"

Тодї той озвав ся:
"Jaki że ty dureń!"
А той до біскупа:
—"Jaki że ty dureń!"

75.

Страшний суд

В страшно-судную неділю
Ксьондз казаня говорив,
Став за божий суд казати,
Тай на гріх пересолив.

Слухав, слухав бідний Мазур,
Далї тяженько здихнув,
Подивив ся на Jezus-a
Й головою похитнув.

"Коли так, промовив, Jezu,
Ти судити нас будеш,
То будь певний, сам як палець,
Серед раю заживеш!"

76.

Набожний ксьондз

В'їхав біскуп у село,
Мазура здибає:
"A czy w domu teraz ksiądz?"
Ласкаво питає.

—Нї, не в дома, каже той,
Пішов на хрестини.
Ксьондз сусїда якось мав
Недавно родини...

"Ksiądz ma dzeci i ten chrzci?"
—А що-ж тутай злого?
Той у сього охрестив,
Сей тепер у того!

Почув біскуп тай здихнув:
“Dzieci bez małżeństwa!...
Sługa boski trawi czas!...
Lud bez nabożeństwa!...

A czy często mszę on ma?”
—О, завсїгди, пане!
Хоч так часом підіпє,
Що й рівно не стане.

І руками бідний все
Олтарик хапає,
А все таки цїлу мшу
Добре відправляє.

VII.

Ріжнї

77.

Турецька кава

Взяли Турки козака.
На смерть засудили,
Межи ноги йому кіл
Довгий заложили,
Тай довбнею і женуть.
А той тілько каже:
“Та бий рівно, коли бєш,
Не мили ся, враже!” 13. жовтня.

78.

Храбрий Лях

Здибало ся два Ляшки:
Їден і хвалив ся,
Як недавно на війнї
З козаками бив ся.

"Już to,—каже.—długo mnie
Nie zapomną wrogi,
Bo psiawiarą może stu
Odrąbałem nogi!

—Co to nogi!—каже той,
Głowy rębać było!
"I ja chciałem, bracie mój,
Ale głów nie było". 14. жовтня.

79.

Господь дав

Пішов козак молодий
В далеку дорогу,
Кинув жінку молоду,
Та хату убогу.

Повертає за сім літ,
Хату оглядає,
Дивуєть ся сам собі,
Хати не пізнає:

Його хата—як вінок,—
Новенька, біленька...
—"А звідки то,—запитав,—
Голубко сивенька...

"Та то,—каже,—Господь дав
За твою дорогу!"
Козак шапку підійняв:
—"Слава,—каже—Богу".

Входить в хату; скрізь лавки
І столи хороші,
А на столах і лавках
Валяють ся гроші.

Козак глянув навкруги
Жінку обіймає,
Поцілував кілька раз,
—"Звідки то?" питає.

"І то,—каже,—Господь дав
За твою дорогу!"
Козак хрест святий поклав:
—"Слава каже—Богу!"

Коли гляне у куток,—
Аж дітий копиця,
—"А то звідки?"—"Господь дав!"
Каже молодиця.

А той носом покрутив
—"Добрий,—каже,—тато!
Але,—каже,—на сей раз
Порав ся багато!"

14. жовтня.

80.

Заяць

Виніс мужик гусака
В місто продавати,
А погані жидюки
Давай кепкувати.

Обступили навкруги
Бідного Іванця,
Тай питають як на сміх:
"Що хочеш за зайця?"

Подивив ся наш мужик,
Тільки засміяв ся;
—"Геть, погана жидово!"
Тай далї попхав ся.

Аж там його жидюки
Знову обступають
І знов його, як на злість,
За зайця питають.

Плюнув мужик жидови
Куди там попало...
Іде далї, ба й йому
Щось непевно стало.

—“Хоч видить ся, що гусак,—
Промовляє тихо,—
А може то й не гусак,
А так яке лихо;

Може дїдько, або що...”
Стиха розважає,
Аж знов його жидова
За зайця питає...

—“Ізчезай же, сатано!”
Мужик обізвав ся
І гусаком замахнув,
Та як розмахав ся,

Та об землю ним гугуп
Посеред дороги!
А сам вуха затулив
Та з міста у ноги! 15. жовтня.

81.

Баран

Набілив Жид міляків,—
І тільки смеркає,
Все то бідним мужикам
За срібло спускає.

А сам то він був купець,—
І торгував мясом,
То бувало, що не крав,
То купував часом.

Але колись у ночи,
Тільки що ліг спати,
Хтось пукає у вікно,
Просить ся до хати.
"Хто?"—питаєть ся жидок.
—"Я,—каже,—пустїте!
Може треба барана?
Барана купіте!"

Пустив його у коршму:
А той мішок з себе:
—"От вам, каже—і баран,
Купіть, коли треба!"

"А що хочеш?"—"Три копи!"—
Жид мацнув руками,
За барана заплатив
Трома копійками.

Сам не світить, бісів син,—
А той не говорить:
Навпомацки і бредуть
З мішком до комори.
А комора у жидка
Була—і крамниця.
А часами за їдно
Була і різниця.

Упустили барана:
Мужика не стало.
Чи спав жидок, чи не спав,—
Але вже свитало;

Жидок живо захопив
Всї свої прибори,
Живо кацї,—і летить
Бігцем до комори.
Але тільки відчинив,—
Ахнув неборака:
Йому замість барана,
Скочила собака.
І пропав його баран,
Але й того мало:
Із комори з бараном
І мяса не стало. 15. жовтня.

82.

Розмова

Прибув Мошко з Петрополя
Тай людий дурив,
Що ніби він у столицї
З царом говорив.
—"А як же ви говорили?"—
Якийсь запитав.
"О, ми славно говорили,"—
Мошко відвічав:
"Я казав усе царови:
Ура та ура!
А воно менї казало:
Дурак та дурак!" 15. жовтня.

83.

Надгорода

Раз топив ся грубий Лях.
Став репетувати,—
Мужик їден і побіг
Пана ратувати!

За чуприну ухопив,
З води витягає,
Пан дякує мужику,
Гроший добуває.

Аж надходить другий Лях:
"Co to"—запитав ся.
—Taż wyciągnął z wody mnie!
Грубий обізвав ся.

"O, widziałem, каже той,
Widziałem, jedyny,
Jak on ciebie, bracie mój,
Ciągnął za czuprynę!"

—Za czyprynę czyż to tak?ffi
"Za czuprynę, miły!"
—O, psia wiara-ż! крпкнув той
Із і всеї сили.

—Sto nahajów za to psu!
І що-ж?—Протягнули
І сто йому нагаїв
За добро креснули. 16. жовтня.

84.

Змислий Лях

Ходить Ляшок по корчмі,
А хочеть ся їсти.
Питаєть ся шинкаря:
"Czy niemasz pieczystej?"

—Та є, пане!—каже той,
Питає: "По чому?"
Той відказує йому,
Що по золотому.

"A czy będzie chleb i sos?"
—Та же буде, пане!
"A nie płacą zato już?"
—Та не платять, пане!
"To wiesz, serce, каже Лях
Pieczystej nie trzeba,
A podawaj lepiej mnie
Lecz sosu ta chleba!" 17. жовтня.

85.

Ґосподар хати

Мужик лиха наробив,
А жінки бояв ся,—
Сюди-туди по кутках,
Тай під піл сховав ся,

Та лопатою під піл:
"А вилїзай, враже!"
А той далї у куток—
Тай до неї каже:

—"Геть, бісова сатано!
Геть, бісова мати!
Тепер мене не займай;
Я ґосподар хати!" 17. жовтня.

86.

Нї зле, нї добре

"Здоров, брате!"—А, здоров!
"Що-ж ти так змінив ся?"
—А не диво, брате мій,—
Бо я оженив ся!

“Слава Богу!”—каже той.
—Нї, не слава Богу:
Моя жінка і бридка,
І крива на ногу.

“То зле, брате!” каже той.
—Ба нї, не зле, брате!
Бо за нею я як чорт
Зробив ся багатий;

Славну хату збудував,
Ходив у дорогу!...
“Слава Богу!—каже той.
—Нї, не слава Богу!

Воли згинули в Криму,
До дому вернув ся,—
Аж і хата у вогнї,
І хати позбув ся...

“То зле, брате!”—Нї не зле!
Як хата горіла,
То і жінка там моя
В вогнї околїла.

17. жовтня.

87.

Крамная сорочка

Підсунув ся раз козак
Під панськую дочку
Тай від неї і дістав
Крамную сорочку.

Але тілько натягнув,
Тай скинув до лиха.
Ото панна його раз
І питає стиха:

“А крамная, каже, де?”
—Та крамна лядащо!
“Чого?”—каже.—Бо в крамній
Чухатись нема в що!” 18. жовтня.

88.

Розпятий Жид

Зайшов козак до жидка
Вина купувати,
Тай просить ся аж у льох,—
Щоби скуштувати.

А жидови не в тямки
Козацькії жарти:
Веде його до бочок
Тай точить пів кварти;

Але тілько наточив,—
Аж чопа чорт має!
Що робити? Жидок—тик,
Пальцем затикає.

А той собі за вино,
Стихача регоче,—
Та ще з другої вина
Скуштувати хоче.

Жидок точить йому знов,
Знов чопа шукає
І знов бочку, як і ту,
Пальцем затикає.

А той собі поховав
Обидва кілочки,
Та ще точить у відро
З середної бочки;

Точить собі у відро,
А чопа закинув,—
Як наточив до верха
Тай із льоху згинув.

А з барилка і біжить...
Не порадиш криком!
Жидок живо і заткнув
Барило язиком.

І зігнув ся, аж сопе!
І що, бідний, крикне,—
То з барилка йому так
Межи очи й сикне.

І розпяв ся грубий Жид,
Вина не пускає,—
А козак собі пішов
І гадки не має.

18. жовтня.

89.

Славная конина

Сидить мале циганя,
Коня виїжджає,
А старий—його й коня
Нагайкою крає.

Заплакало циганя,
Лягло на коневи...
А той тоді до купця
Тай каже купцеви;

"Та купуй уже, купуй,
Славная конина!
Чи-ж не бачиш як по ній
Сплакалась дитина?"

18. жовтня.

90.

Жид на чатах

Ставить Москаль жидюка
На московські чати,
Тай і учить на сей раз
Як то чатувати:

"Сматрі, каже, кто-б ні шол,
Ти станавісь тут же,
Да страшівай: кто ідьот?
Сматрі, нє забудь же!

"І как скажет тєбє: "Свой".
Пусті єво з Богом,
А как только замалчіт,
Так бєрі такова!...

І сам таки край жидка
Іде в опівночі...
Жидок крикнув: "Кто ідьот?"
Витріщає очі.

Той і каже: "Ето я!"
—Ето ви, Міхало!
А я думал—ето свой,
Аж мнє страшно стало! 18. жовтня.

91.

Циган на сповіди

Раз задумав циганчук
Гріхи сповідати.
Іде просто до попа,
Приходить до хати.

Оглядає,—ні попа,
Ні слуги Бог має,
А в горосі, у печі,
Сало закипає.

Циган сало із горшка,
Живо із пекарні,
Через цвинтар позад гузь
Та й до паламарні.

В паламарні як на гріх—
Шапка на кілочку;
Він і шапку потягнув,
Сховав у куточку,

Тай тоді вже до попа
Гріхи сповідати.
Ото піп йому дає
Хреста цілувати.

Поцілував циганчук;
Піп його питає,
А той йому всі гріхи
І оповідає:

“Та й сегодня,—каже,—я
Нагрішив по троху:
Ранком вигнав я свиню
З чужого городу.

А у церкві шапку зняв!...”—
Говорить несміло.
А піп йому:—“То не гріх!
То добреє діло!”

Добре, добре, нехай так.
По “Буди Господне”
Піп до шапки,—але ба!
І місце холодне...

Піп—до дому, до горшка,
Де кипіло сало,
І там йому лиш горох—
А сала не стало.

І промовив старий піп:
“Отже-ж признавав ся!
А я старий та дурний—
І не догадав ся!”

20. жовтня.

92.

Сміх

Наробились мужики,
Разом полягали,
Позїхнули кілька раз
Тай позасипали.

Але їден чи здурів,
Чи чорт його знає,
За сокиру ухопив,
Стиха підіймає,

Хвать їдного по карку!
Голова відпала;
А той голову за чуб,
Тай із нею драла!

І забіг межи корчі,
Голову ховає
Тай сам собі неборак
Стиха промовляє:

“То-ж то,—каже,—я сміху
Буду з него мати,
Як устане та пічне
Голови шукати!”

93.

Пісня

Голе, голе моє поле!
Де-ж ви, ясні квітоньки?
Позгасали, поспадали,
Як на небі зіроньки.

I стебло пересхло,
Як билина полягло.
Діти, діти,—мої квіти,
Як погляну я на вас,
Серце мліє, каменіє,
Що цьвіли ви тілько раз.
Раз росли, раз цьвіли,
I без долї опали.

Не для ділка свого пчілка
Вас ізсала, як дитя,—
То жарою, як марою,
Перервало вам житя.
I росли, нї сльози
Не спадало для краси.

I дївчина як калина
Вас не рвала на косу,—
Вас зірвали, розірвали
Вітри буйні без часу:
I без літ на ввесь сьвіт
Розпустили вялий цьвіт!

Доле, доле, моя доле:
Верни-ж мої квітоньки,
Верни діти, мої квіти,—
Верни-ж мої зіроньки!
Але ба! не сївба!
Не мине моя журба.

94.

Гей бики!

Та гей, бики! Чого-ж ви стали?
Чи поле страшно заросло?
Чи леміша иржа поїла?

Чи затупилось чересло?
Вперед бики! балилля зсохло,
Самі валять ся будяки,
А чересло, леміш новії...
Чого-ж ви стали? Гей бики!

Та гей, бики! Ломіть бадилля,
Ломіть його, валїть на прах,
Нехай не будо того зілля
На ваших батьківських полях!
А чересло моє із ліва,
Леміш із правої руки
Зітнуть і корінь того зілля;—
Чого-ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! З'оремо поле,
Посїєм ярее зерно,
А спаде дощик, незабаром
З землї пробудить ся воно.
Пробудить ся і на світ гляне,
І як дївочії вінки
Зазеленїють наші ниви,—
Чого-ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зерно поспіє,
Обіллє золотом поля,
І потече ізнову медом
І молоком свята земля;
І все мине, що гірко було,
Настануть дивнії роки.
Чого-ж ви стали. мої дїти?
Пора настала! Гей, бики!

95.

Богдай тебе

Коли я із тяжкої туги
На лаві дубовій лежав,

Останній карбованець срібний
В пусті калитці держав.
Аж тут навинулась дївчина
І я свою тугу забув;
Дївчино, моя ти дївчино,
Богдай тебе Бог не забув!

І сїв я на лаві дубовій
І сїла дївчина моя,
Дївчина мене обійняла,
Обняв же дївчину і я.
Їден поцїлунок гарячий,—
І я як від чарів ожив;
Дївчино, моя ти дївчино,
Богдай тебе Бог оживив.

Дївчина мене пригорнула,
Дївчину і я пригорнув,
Дївчина на лаві заснула
І я коло неї заснув.
І снилось так мило та любо,
І я через сон говорив:
Дївчино, моя ти дївчино,
Богдай тебе Господь любив!

Раненько дївчини не стало,
І знов я на лаві лежав,
І міцю слабими руками
Пустую калитку держав.
Узяла, псявіра, узяла
І я собі тихо сказав:
Дївчино, моя ти дївчино,
Богдай тебе дїдько узяв!

96.

Полюби мене

Лисий я, волосся спало,
Решта білая як сніг,
Недалеко моя яма,
Та я в яму ще не ліг;
Що збіліло—замалюю,
Ще й нового накуплю;
Полюби мене, дівчино,
То-то я тебе люблю.
Не богато в мене мізку,
Та і пусто в голові,
Та я змалку оженив ся
На богатії вдові;
І я собі узяв гроші,
А Бог—милую мою;
Полюби мене, дівчино,
То-то срібла надаю!
Не ложив я свої шиї
На правдиві ваги,
Погнув її не їдному
Аж до самої ноги.
За то тепер як биндами
Собі шию обівєш:—
Полюби мене, дівчино,
То-то слави нажиєш!
Скаменіло моє серце,
Хоч і мякше не було,
Як дитина—не гадає,
Що добро і що то зло:
Але за то як часами
Кілька крапельок прийму...
Полюби мене, дівчино,
То-то щиро обійму.

ЗМІСТ

Сторона

VI. Приказки на попів та ксьондзів

VII. Ріжні

Сторона

